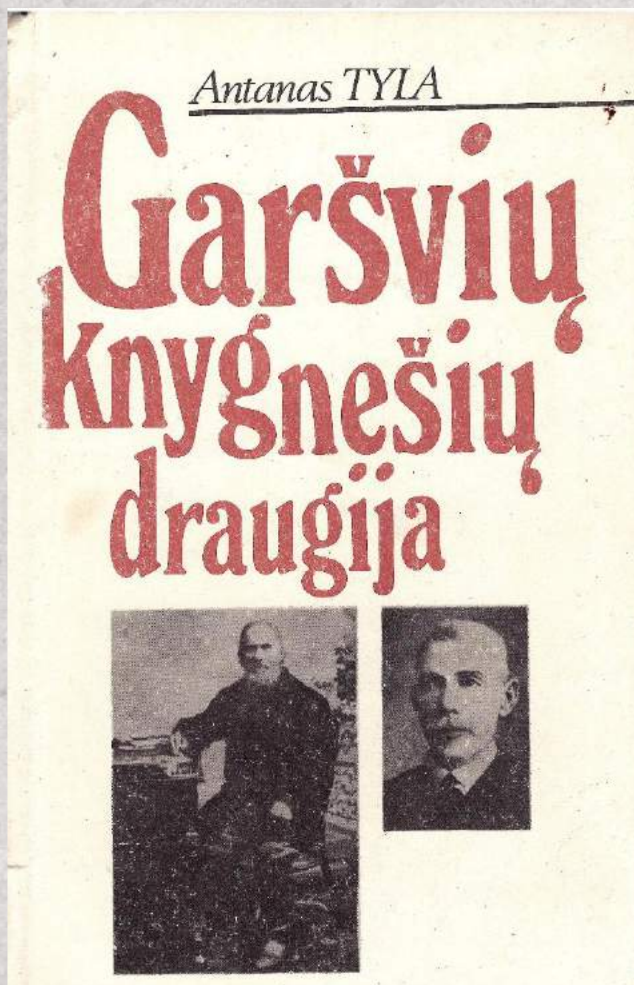
Virtuali paroda

„Lietuviškos knygos kelias“,

skirta Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai

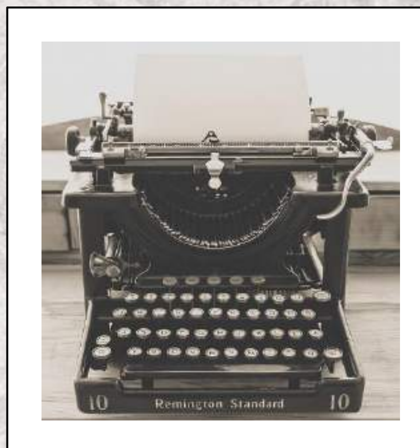

Garšvių knygnešių draugija
Antanas Tyla

Aprašymas: Spaudos draudimo metais Garšvių knygnešių draugija, kurią įkūrė Jurgis Bielinis, Kazimieras Ūdra ir kiti, buvo ilgiausiai veikusi ir gausiausia Aukštaitijoje.

Knygos autorius, remdamasis archyvų duomenimis ir atsiminimais, pasakoja, kaip buvo organizuojamas sunkus ir pavojingas knygų ir kitų draudžiamų leidinių gabenimas iš Mažosios Lietuvos į Vidurio Lietuvą, kaip jos buvo platinamos.

Knygoje aprašyti knygnešių susidūrimai su policija, atskleistas tragiškas draugijos narių likimas.

Spausdinimo mašinėlė

Pirmoji abėcėlės raidė

Citata: *Lietuvoje žmonės gyvena jau 12 000 metų. Iš tų daugelio tūkstančių metų mes nuolat su nemažėjančiu susidomėjimu ir susižavėjimu prisimename palyginti nedidelę mūsų tautos istorijos atkarpėlę, išsitenkančią keturiuose dešimtmečiuose, – 1864 – 1904 metus. Tą laikotarpį mes paprastai apibūdiname trimis žodžiais – spaudos draudimo metai. Tai metai lietuvių tautos stoiškumo, jos vitališkumo, drąsos ir pasiaukojimo dėl savo gimtosios kalbos, dėl lietuviškojo rašto apsaugojimo ir išsaugojimo. Gimtasis žodis išsaugojo mūsų tautos autentiškumą, apsaugojo ją nuo ištirpimo gausesnių kaimynų jūroje.*

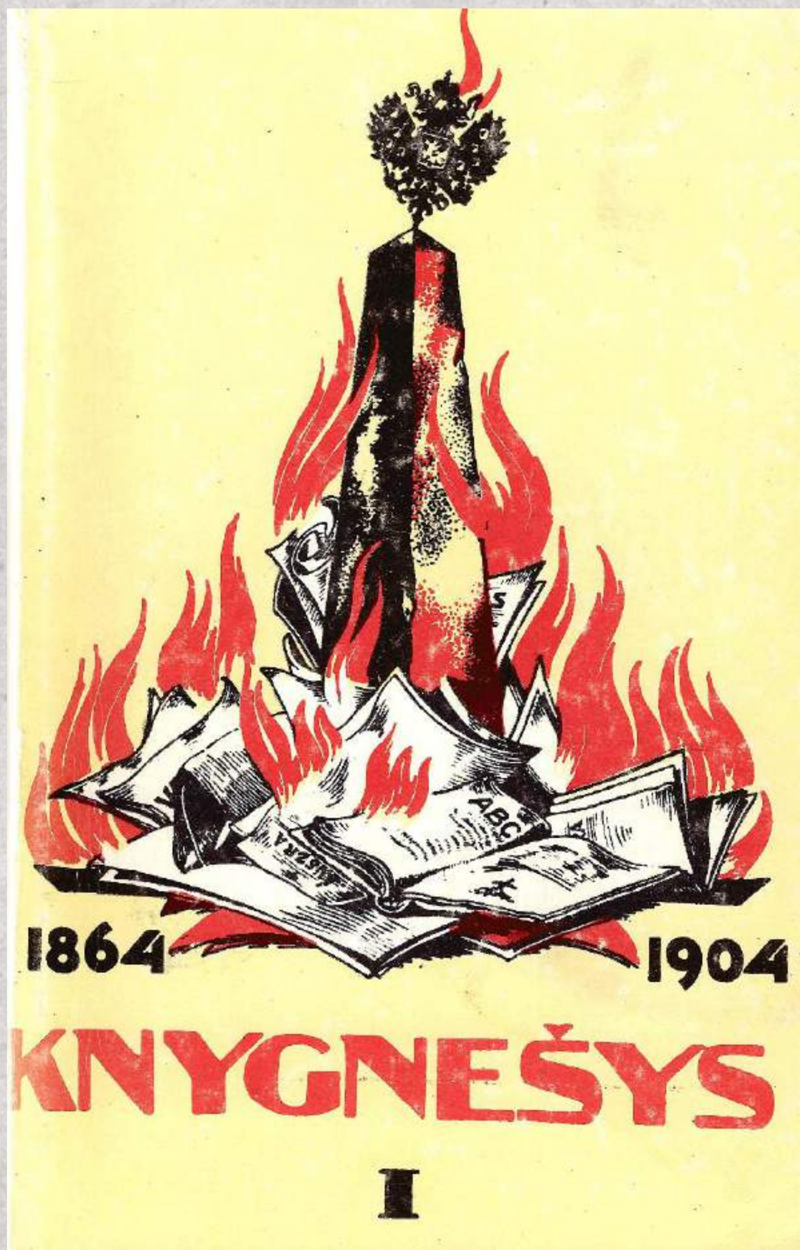
Tie 40 lietuvių spaudos draudimo metų buvo pirma bendra lietuvių tautos kova dėl gimtojo žodžio. Ji suartino visą tautą bendroje nelaimėje ir bendroje kovoje, padėjo subręsti tautinei savimonei.

Nežinoma daraktorė, mokiusi vaikus Merkinės valsčiuje (fotografas W. Zatorskis, 1875; Lietuvos švietimo istorijos muziejus)

Karvelių ąžuolas

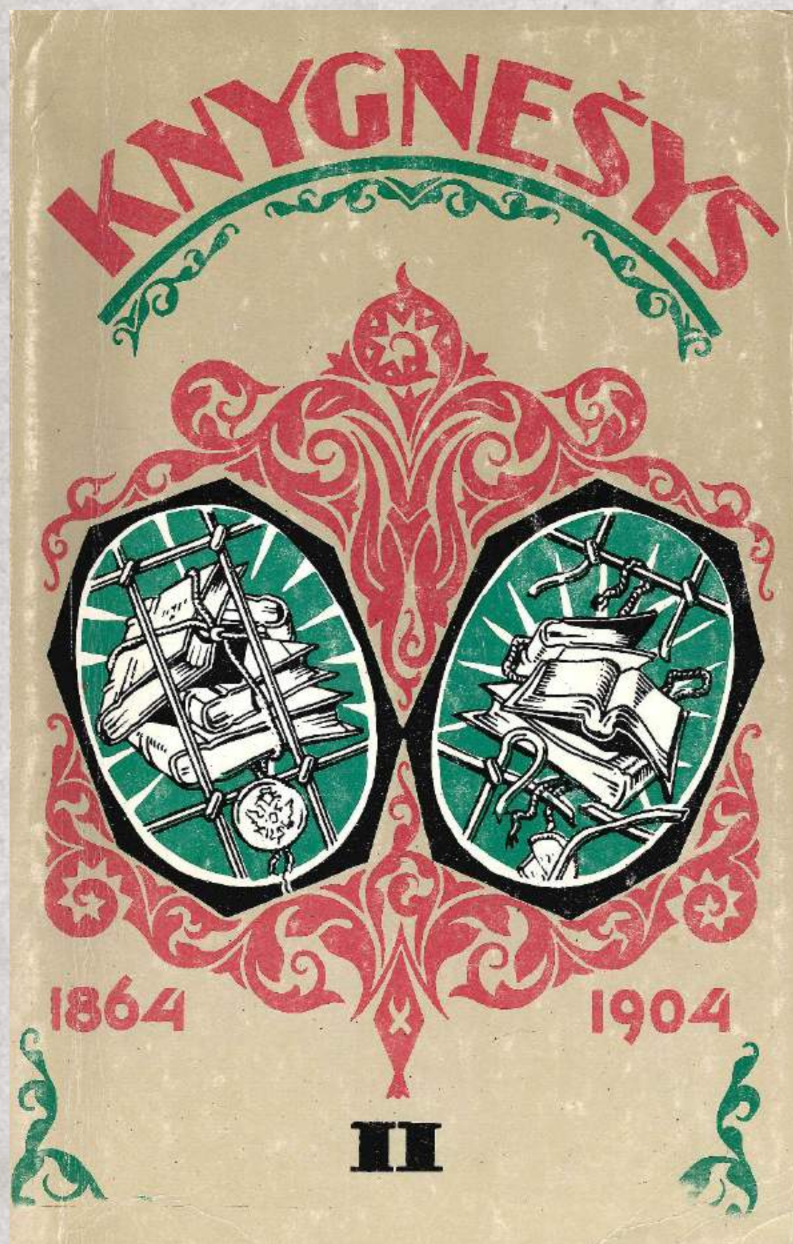

Knygnešys, I dalis
Petras Ruseckas

Petras Ruseckas: *„Spaudos draudimo gadynės žmonės paskui kitas kitą amžinybėn eina, nusinešdami su savimi labai brangių mūsų praeičiai atsiminimų. Jei mes tų žmonių atsiminimų nesurinksime, - daugybė tų laikų įvykių liks visai užmiršta, pranyks mūsų istorijai; be to, tik atsiminimai gali gyvai nušviesti bei apibūdinti kurią nors gadynę bei įvykius.*

Kad tos gadynės įvykiai bei jos apibūdinimas nepražūtų mūsų istorijai, ėmiau rintki tos gadynės žmonių atsiminimus ar šiaip šios rūšies medžiagą.

Į mano sumanymą – rinkti spaudos draudimo gadynės medžiagą, visuomenė labai uoliai atsiliepė: į mano rankas suplaukė kelių dešimčių autorių raštai. Visų tų raštų į vieną, mano pasižadėto dydžio knygą, negalima buvo sudėti, todėl dalį jų teko palikti antrajam „Knygnešio“ tomui.“

Knygnešys, II dalis
Petras Ruseckas

„Tai atsiminimai ne tik knygnešių, t.y. žmonių nešusių knygas per rubežių ir nešiojusių važiojusių jas per Lietuvą, bet ir šiaip tų laikų knygų platintojų, saugotojų, žmonių švietėjų ir t.t.

Mūsų visuomenė pirmąjį „Knygnešio" tomą pasitiko su dideliu susidomėjimu bei prielankumu: knygos visai per trumpą laiką paplito ir buvo labai skaitomos. Tokiam „Knygnešio" pasisekimui, be abejonės, žymiai padėjo ir mūsų kritika, gyvai ir teigiamai nušvietusi šias knygas ir paraginusi visuomenę jas skaityti.

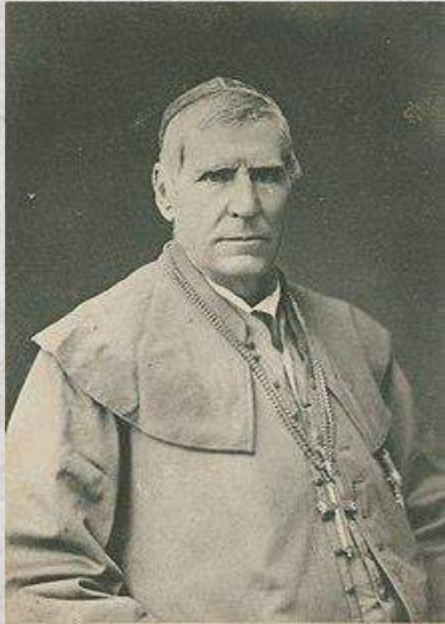
Didelis susidomėjimas „Knygnešiu" parodo, kad šios rūšies knygos lietuvių visuomenei buvo ir yra labai reikalingos ir kad jos pajudino nors ir atgyventus, bet dar skaudžiai visuomenės jaučiamus klausimus ir faktus; kai kurie tų klausimų, deja, ir šiandien dar gyvi, neišspręsti ir opūs."

Knygnešių kelių žemėlapis
Spausti ant nuorodos:
http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/Leidiniai/knygzem.lt.htm

Mažytė lietuvių tauta – pavergta, žmonių neorganizuota, su visai mažu sąmoningų skaičiumi – stojo į kovą su milžinišką Rusijos imperija dėl savo paniekintų teisių, stojo vienui viena ir bekovodama stiprėjo, organizavosi, ugdė pasitikėjimą savimi, žingsnis po žingsnio ėjo į laimėjimą ir, pagaliau, laimėjo sykiu gi žymiai pasiruošė kitam gyvenimui – nepriklausomybei.

Lietuvos kraštovaizdis

Motiejus Valančius

Sunkią garbingą kovą dėl spaudos pradėjo vyskupas didvyris, tikras tiems laikams tautos vadas, lygus didiems kunigaikščiams, ***Motiejus Valančius****. Anais sunkiausiais mums laikais, kai visa Lietuva po 1863-63 metų sukilimo gulėjo rusų parblokšta ir sumindžiota, kai beveik visi galvoją, jaučią Lietuvos žmonės buvo išžudyti, išvaikyti, ištremti, visiškai prislėgti, jis pirmas pakėlė kovą prieš bendrą pravoslavinimo bei rusinimo ir tautos dvasios naikinimo politiką, pakėlė kovą dėl uždraustos spaudos atgavimo.*

Juozas Zikaras „Knygnešys“

Povilas Višnickis (1875-1906 m.)

Lietuvos kultūros veikėjas, pradėjęs oficialią bylą su caro administracija dėl lietuviškos spaudos draudimo ir ją laimėjęs.

Povilas Višinskis, 1903 m.
Nuotrauka: Freres Czyž

Be šio žmogaus negalime įsivaizduoti XIX a. pabaigos-XX a. pradžios lietuvių tautinio atgimimo. Visuomenės ir kultūros veikėjas, publicistas, literatūros kritikas, draudžiamos lietuviškos spaudos platinimo organizatorius, knygnešys. Vienu sakiniu pasakius - tai mūsų tautos dvasios galiūnas (V. Putvinskis). Bet iki šiol Povilą Višinskį mes mažai pažįstame ir vertiname.

Tėvai - vidutiniai ūkininkai. 1886-1894 mokėsi Šiaulių gimnazijoje. Atsisakęs stoti į kunigų seminariją, neteko tėvų paramos. Todėl nuo 6 klasės gyveno skurdžiai, anksti susirgo džiova. Baigęs gimnaziją įstojo į Petrapilio universiteto Gamtos mokslų fakultetą. Studijuodamas įsitraukė į lietuvių studentų draugijos veiklą, pradėjo rašyti "Varpui" ir "Ūkininkui". 1896 m. ir 1897 m. per vasaros atostogas Žemaitijoje rinko tautosaką, mokė kaimų vaikus skaityti ir rašyti. Kaupė medžiagą savo moksliniam darbui iš antropologijos. 1898 m. dėl aktyvėjančios ligos nutraukė studijas, grįžo į Lietuvą, norėdamas pasišvęsti lietuvybės gaivinimui. Netrukus Šiauliuose sušaukė Rusijoje studijuojančių lietuvių studentų konferenciją "Varpo" ir "Ūkininko" reikalams aptarti. Aplankė V. Kudirką. 1899 m. po V.Kudirkos mirties jam atiteko šių žurnalų redagavimas. Buvo produktyviausias varpininkų spaudos bendradarbis ir reikšmingiausias asmuo.. Jo dėka į lietuvių literatūrą atėjo Žemaitė, literatūrinės kūrybos mokė Šatrijos Raganą ir Lazdynų Pelėdą. 1899 aktyviai dalyvavo statant pirmąjį lietuvišką vaidinimą Palangoje "Amerika pirtyje". Surado aktorius, režisavo.

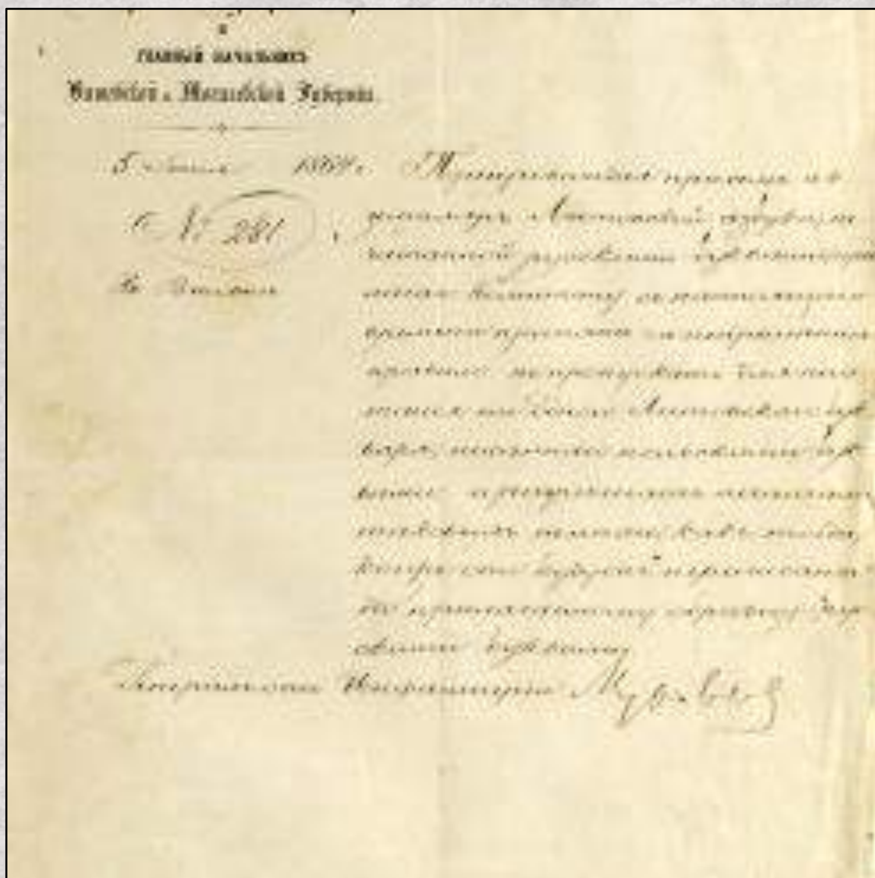

Povilo Višinskio gimtasis namas-muziejus Ušnėnuose

1900 m. rugpjūčio mėn. 23 d. kratė žandarai. Surado dalį afišų, kviečiančių į lietuvišką spektaklį Jelgavoje, kurias jis pats su talkininku J. Brijūnu platino Pašvitinyje ir Joniškyje. Abudu perduoti teismui ir nubausti. Bet po apeliacijos į Rusijos Senato Baudžiamąjį kasacinį departamentą 1903 m. gegužės mėn. 13 m. buvo išteisinti. Palankus šios bylos ir ankstesnės A. Maciejausko bylos sprendimas Senate pagilino krizę, kuri vertė caro vyriausybę panaikinti lietuvių spaudos draudimą.

Šaltinis: http://www.spaudos.lt/knygnesiai/p_vsinskis.htm Susipažinti su Povilo Višinskio byla (*žiūrėti čia*).

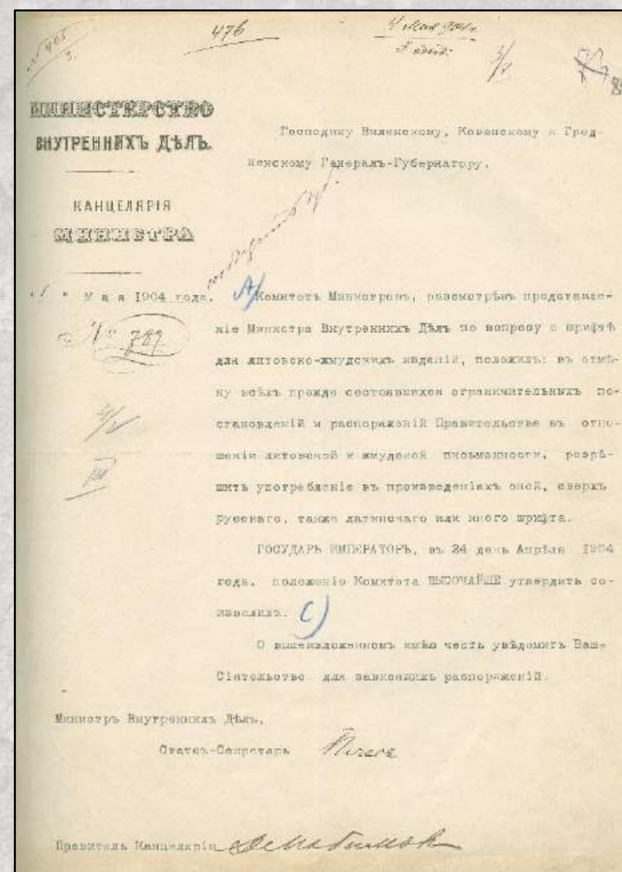
Archyviniai dokumentai

Vilniaus generalgubernatoriaus Michailo Muravjovo nurodymas Vilniaus cenzūros komitetui dėl lietuviškų elementorių spausdinimo lietuviškomis – lotyniškomis („lenkiškomis“) raidėmis draudimo ir jų privalomo spausdinimo rusiškomis raidėmis. Rusų kalba. 1864 m.

Nuoroda į dokumentą:
https://www.archyvai.lt/images/thumbnail/?id=8765;w=1326;h=528;

https://www.archyvai.lt/lt/lvat/spaudos_atgavimas.

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХЪ ДѢЛЪ.

КАНЦЕЛЯРІЯ МИНИСТРА

1 Мая 1904 года.

Господину Виленскому, Ковенскому и Гродненскому Генералъ-Губернатору.

Комитетъ Министровъ, разсмотрѣвъ представленіе Министра Внутреннихъ Дѣлъ по вопросу о шрифтѣ для литовско-жмудскихъ изданій, положилъ: въ отмѣну всѣхъ прежде состоявшихся ограничительныхъ постановленій и распоряженій Правительства въ отношеніи литовской и жмудской письменности, разрѣшить употребленіе въ произведеніяхъ оной, сверхъ русскаго, также латинскаго или иного шрифта.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, въ 24 день Апрѣля 1904 года, положеніе Комитета ВЫСОЧАЙШЕ утвердить соизволилъ.

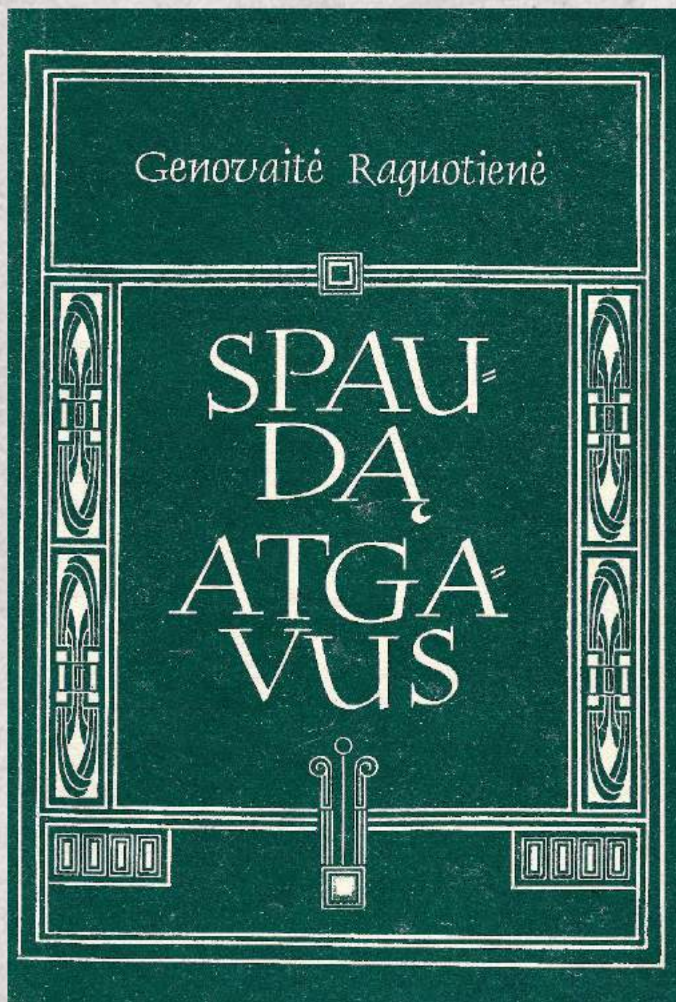
О вышеизложенномъ имѣю честь увѣдомить Ваше Сіятельство для зависящихъ распоряженій.

Министръ Внутреннихъ Дѣлъ,
Статсъ-Секретарь

Правитель Канцеляріи

Rusijos imperijos Vidaus reikalų ministerijos, ministro kanceliarijos 1904 m. gegužės 1 d. raštas Vilniaus, Kauno ir Gardino generalgubernatoriui dėl spaudos lietuviškais ir žemaitiškais rašmenimis draudimo panaikinimo.
LVIA F. 378, 1902 m. b/s, b. 207, l. 86.

Nuoroda į dokumentą:
https://www.archyvai.lt/images/8773/378-bs-1902-207(86).jpg

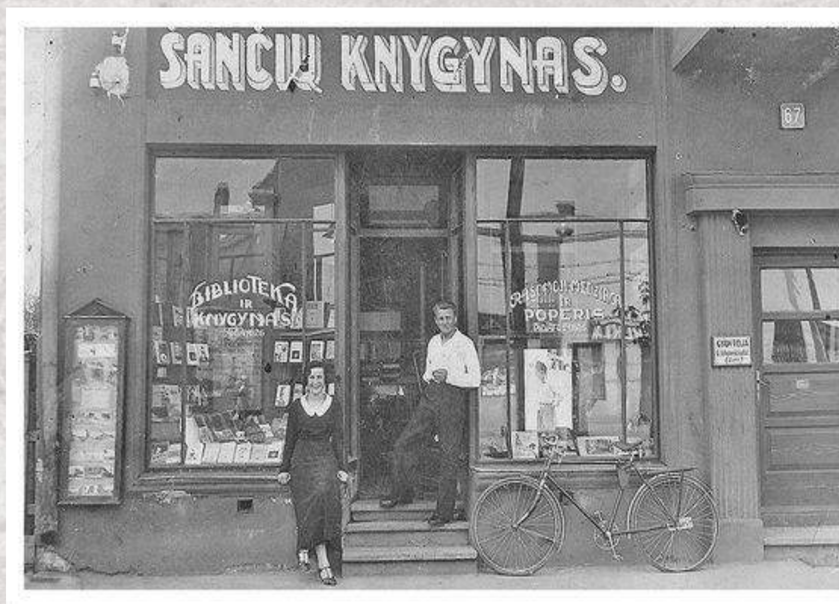

Spaudą atgavus
Genovaitė Raguotienė

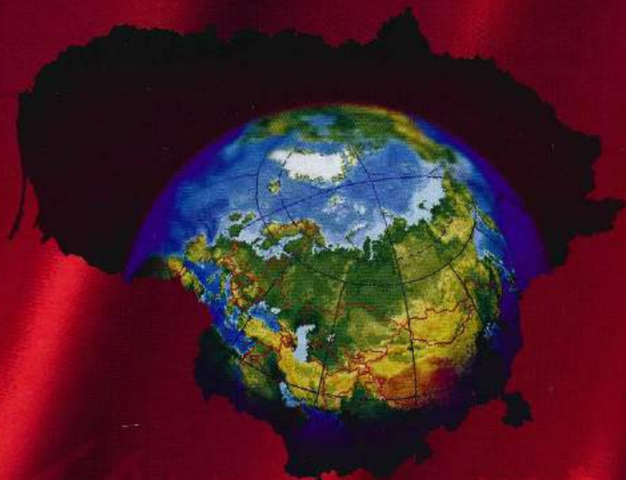
Aprašymas: Knygoje nagrinėjamos ir apžvelgiamos tos 1904-1918 m. lietuvių kultūros sritys, kurios susijusios su lietuviška spauda ir skaityba bei jų įstaigomis (bibliotekomis, knygynais ir kt.), su lietuvių knygos ir periodikos funkcionavimu visuomenėje.

Aprašomos iki šiol beveik visai ar specifiškiau netyrinėtos laikotarpio lietuviškųjų bibliotekų, knygynų, skaitybos sritys, reiškiniai, problemos.

Plačiau ir konkrečiau nei kituose darbuose parodoma lietuvių spaudos knygynų, nestacionarinės smulkiosios prekybos spaudos platinimo veikla.

Senasis Šančių knygynas 1918-1940 m.

Pasaulis ir lietuvių kalba
Olegas Poliakovas

Aprašymas: Knyga skirta senovės laikų indoeuropiečių kalboms ir jų santykiui su lietuvių kalba.

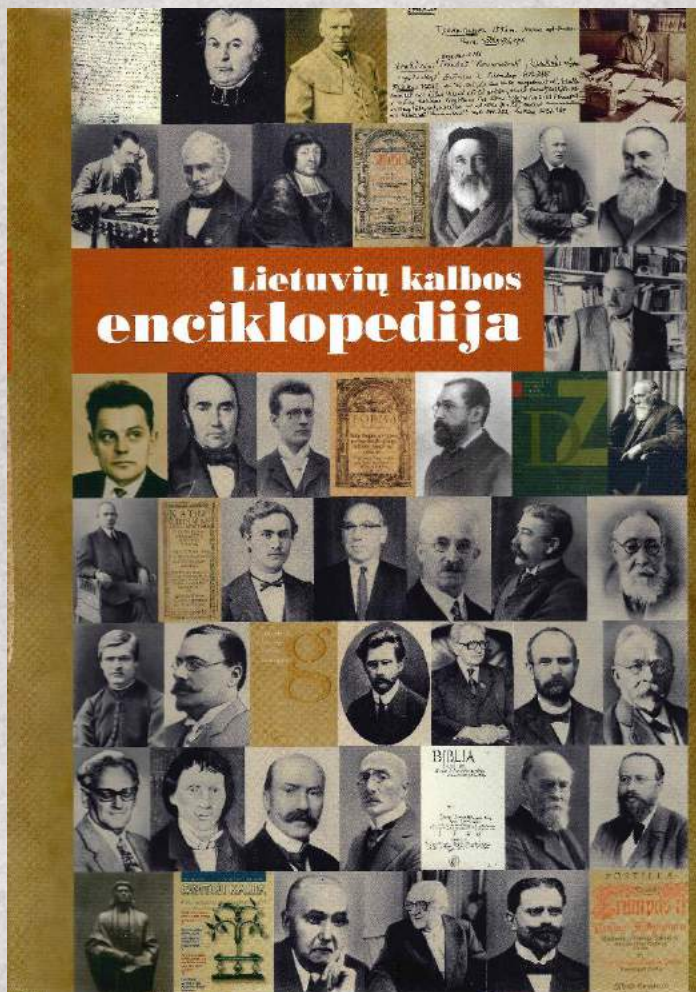
Citata: *Lietuvių kalba yra langas į platų indoeuropiečių kalbų pasaulį, jo dabartį ir praeitį. Ji yra raktas į senovės indoeuropiečių istoriją ir kultūrą, per ją geriau suprantama Lietuvos istorija, kultūra, jos vieta indoeuropiečių tautų pasaulyje.*

Lietuvių kalboje atspindima ne tik lietuvių tautos, bet ir visų indoeuropiečių tolimųjų protėvių dvasinė ir materialinė kultūra.

Kalbos – tai ypatingi pasaulio kultūros reiškiniai. Kiekviena pasaulio kalba yra unikali, svarbi ir turi būti išsaugota, nes ji tautos dvasinės ir materialinės kultūros atspindys.

Lietuvių kalba Europos kalbų žemėlapyje (1741 m.)

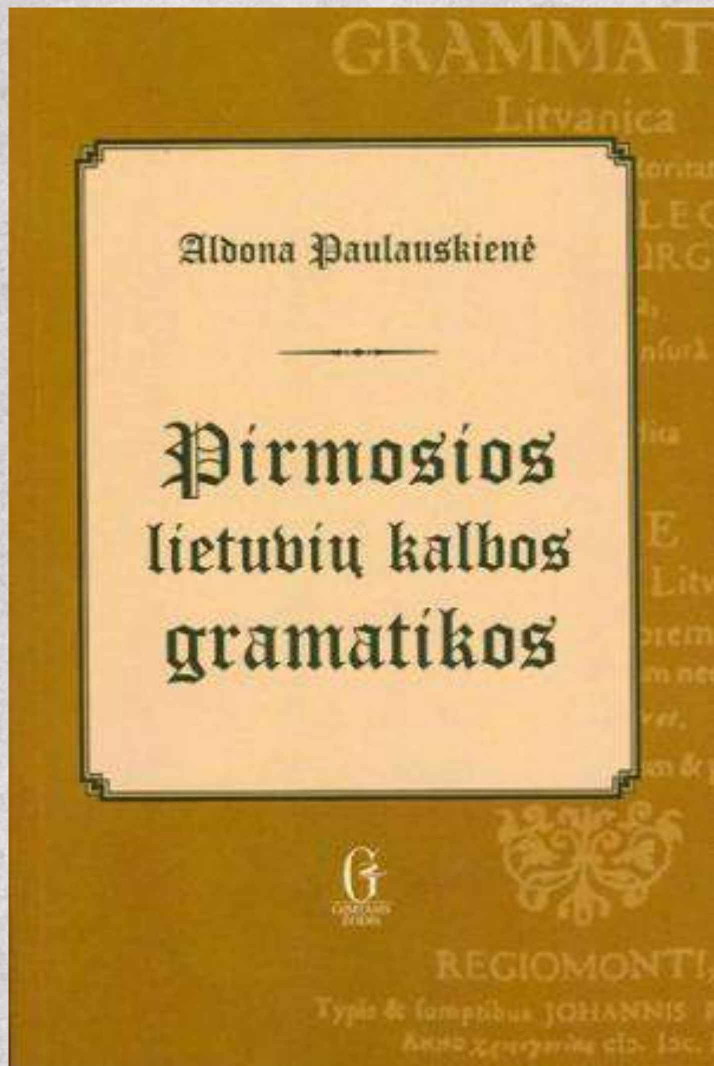
Lietuvių kalbos enciklopedija
Kazys Morkūnas

Aprašymas: Šios enciklopedijos tikslas - pateikti visuomenei pluoštą duomenų apie lietuvių kalbą, jos sandarą, istoriją, tarmes, ryšius su kitomis giminiškomis kalbomis, šaltinius ir žymesnius tyrėjus. Apibūdinami pagrindiniai lietuvių kalbotyroje taikomi metodai, aiškinamos kalbotyros sąvokos. Nemaža vietos skiriama lietuvių raštijos kūrėjams, Lietuvos ir užsienio kalbininkams, nusipelniusiems lietuvių kalbos mokslui.

Tai pirmasis tokio pobūdžio leidinys apie lietuvių kalbą.

Knyga skirta visiems, kurie domisi lietuvių kalba, jos šaltiniais ir tyrinėtojais.

FAKTAS: ***Seniausia Lietuvoje spausdinta enciklopedija*** *– 1608 m. Vilniuje Jono Protasevičiaus išleistas „Trumpas aprašymas, kas ką išrado ir žmonėms naudotis davė". Ši 32 puslapių enciklopedija parašyta eiliuota lenkų kalba. Joje aprašyti 174 išradimai ir paminėta 180 išradėjų.*

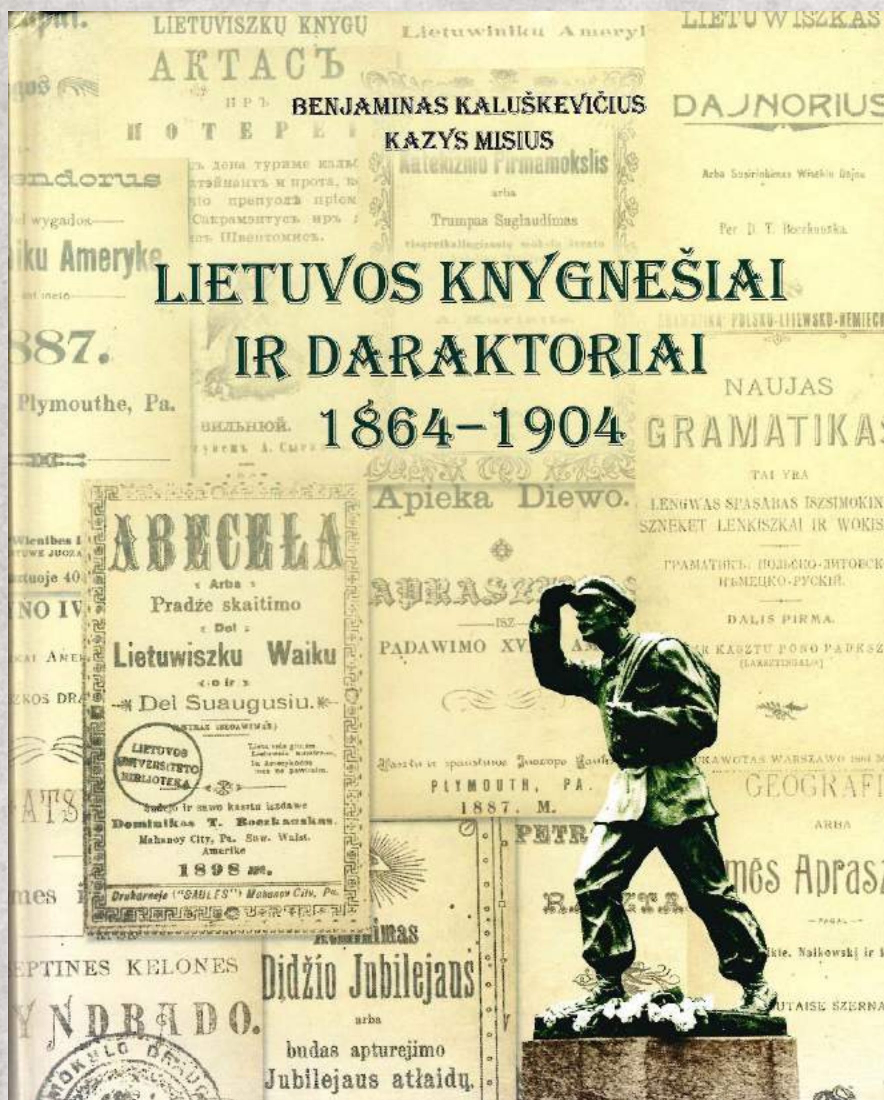
Pirmosios lietuvių kalbos gramatikos
Aldona Paulauskienė

Aprašymas: Monografijoje nagrinėjamos pirmųjų lietuvių kalbos gramatikų morfologijos ir sintaksės taisyklės. Išnagrinėta D. Kleino gramatika ir jos santrauka, K. Sapūno ir T. Šulco gramatika iš Prūsų Lietuvos ir anoniminė gramatika iš Didžiosios Lietuvos.

Citata: *Apie pirmąsias gramatikas, kaip ir apskritai apie senuosius raštus, daug rašyta. Jos tyrinėtos įvairiais požiūriais. Ir iš jų pakankamai pasisemta informacijos tiek kalbos istorijai, tiek istorinei gramatikai. Bet iki šiol netirtos pirmųjų lietuvių kalbos gramatikos taisyklės, sukurtos renesanso sinchroniniu pagrindu, netirta jų išliekamoji reikšmė, netirtas pirmųjų lietuvių kalbos gramatikų istorija apskritai.*

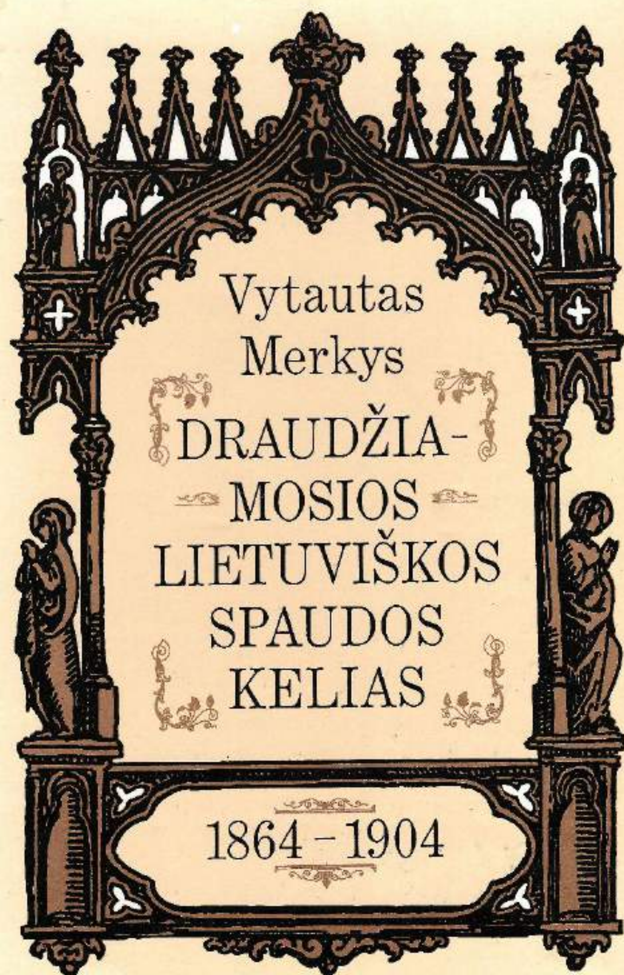
Petro Rimšos skulptūra „Lietuvos mokykla 1864–1904“ Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje Kaune

Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864 – 1904 m.
Benjaminas Kaluškevičius
Kazys Misius

Aprašymas: Bibliografinis žinynas skirtas lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo šimtmečiui. Įrašyta 6131 pavardė asmenų, kurie 1864-1904 metais organizavo draudžiamosios lietuvių spaudos leidimą užsienyje, jos gabenimą per sieną ir platinimą Lietuvoje. Nurodyti visi žinomi asmenys iš kurių buvo atimti lietuviški spaudiniai, pateikiami knygnešių, jų rėmėjų, slaptų lietuviškų mokyklų mokytojų svarbiausi biografijų faktai, aprašoma jų veikla.

Citata: *Tautos istorijoje, kovose dėl laisvės ir nepriklausomybės ypač sunkus ir sudėtingas buvo kovų dėl lietuviškos spaudos laikotarpis. [...] Pasipriešinimas draudimui spausdinti ir skaityti knygas lotynišku raidynu, mokyti vaikus lietuviško rašto galutinai subrandino lietuvių tautinį atgimimą. Iškilo visuomenės veikėjų plejada, kuri, susiklosčius palankesnėms aplinkybėms, paskelbė nepriklausomybę, kūrė valstybę.*
Pasipriešinimas spaudos draudimui prilygtinas kovoms už laisvę ir nepriklausomybę.

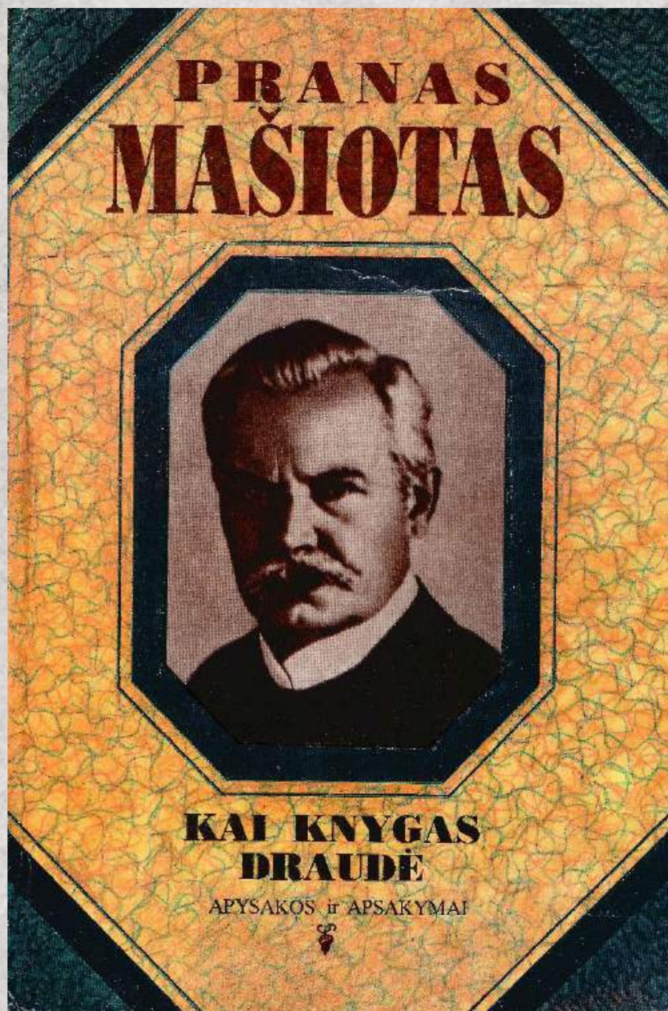
Draudžiamosios lietuviškos spaudos kelias, 1864-1904 m.
Vytautas Merkys

Aprašymas: Knygoje pateikiami duomenys apie 2854 žmones, įkliuvusius su spauda (knygnešius ir skaitytojus) ir 724 spaudos platinimo atvejus, kai kaltinamieji nebuvo rasti. Išvardijami sulaikytieji leidiniai, nurodoma bibliografija ir archyviniai šaltiniai apie šiuos žmones ir spaudos sulaikymus.

Citata: *Tarp tokių įžymių Lietuvos istorijos įvykių, kaip 1863 m. sukilimas ir 1905 m. revoliucija, sąmoningai konsolidavosi lietuvių tauta. Iš pabirų valstiečių bendruomenių ir kitų nesusvetimėjusių luomų atstovų susidarė pilnavertė tauta, gebanti organizuotai kelti ir realizuoti savo socialinius-ekonominius, kultūrinius ir politinius siekius.*

J. Tumo-Vaižganto ir Knygnešių muziejus
Ustronės k., Panevėžio r.
Nuoroda: *https://panrbiblioteka.lt/lt/muziejai/279-jtumo-vaiganto-ir-knygnei-muziejus*

Kai knygas draudė
Pranas Mašiotas

Aprašymas: Garsaus rašytojo ir pedagogo, kultūros veikėjo Prano Mašioto leidinys, kurį sudaro per 70 įvairių apysakų ir apsakymų, apima lietuviškos spaudos draudimo laikotarpį – 1864–1904 m.

Subtiliu įtaigumu ir paprastumu pasižymintys rašiniai sudomins supažindins mus su tuometine situacija bei pagrindiniais laikmečio skauduliais.

Citata: *Prano Mašioto knygos alsuoja natūralia, iš rašytojo sielos gelmių trykštančia meile gamtai ir žmonėms, kupinos taurių estetinių ir etinių idealų, jos žėri ta vienintele tikra šviesa, kurią atpažįstame tik didžiųjų meistrų darbuose.*
Vincas Kuzminckas - lietuvių literatūrologas

Lietuvos kraštovaizdis

Retorika – iškalbos stilistika
Regina Koženiauskienė

Aprašymas: Monografijoje be retorikos teorijos išdėstyti bendrieji oratorinio stiliaus reikalavimai, tam tikri būdai, kaip metodiškai pasirengti kalbai, kaip stilingai ją parašyti ir pasakyti. Knygoje siekta keleto tikslų: bent iš dalies užpildyti retorikos teorijos vadovėlių lietuvių kalba spragą; praplėsti kalbos kultūros mokslo sampratą; parodyti retorinį senųjų raštų estetiškumą; prisidėti prie funkcinės stilistikos bei tekstų tipologijos plėtotės.

FAKTAS: Seniausia biblioteka Lietuvoje – Vilniaus universiteto biblioteka.

Biblioteka įkurta 1570 m. ir iki šių dienų išlikusi autentiškose erdvėse. Kartu su visais universiteto pastatais ir kiemeliais ji sudaro vieningą Vilniaus senamiesčio architektūrinį ansamblį, reprezentuojantį Lietuvos mokslo ir kultūros pažangos istoriją.

Bibliotekoje saugoma daugiau nei 5 mln. dokumentų.

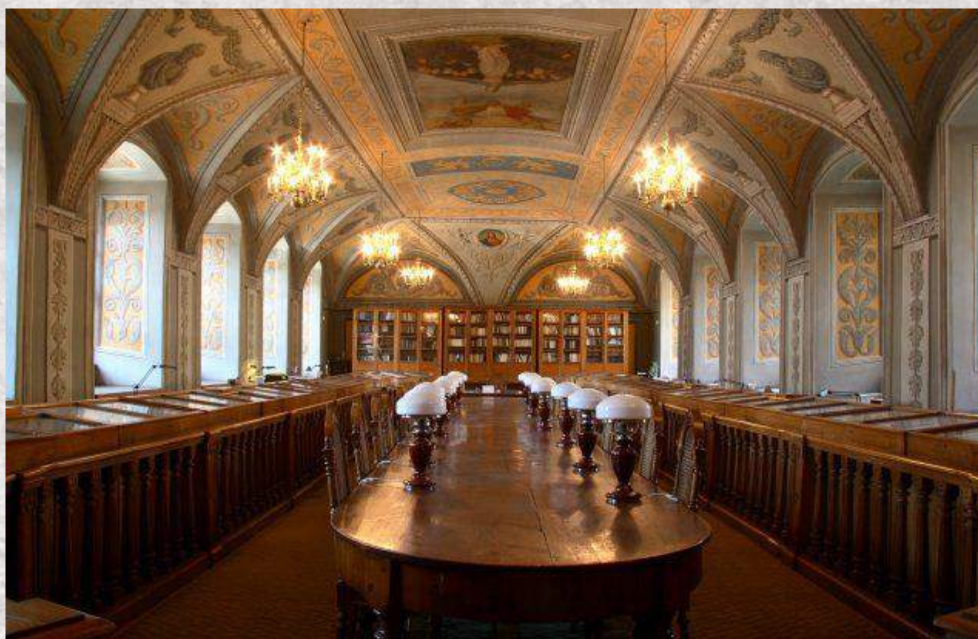
KNYGOTYRA

ENCIKLOPEDINIS
ŽODYNAS

Knygotyra. Enciklopedinis žodynas

Aprašymas: Enciklopediją parengė 40 autorių bei redaktorių kolektyvas per penkerius metus. Tai yra enciklopedinio ir aiškinamojo žodyno derinys, nes dar ne visi knygotyros klausimai išnagrinėti išsamiai. Straipsniams panaudoti mokslo tyrimų, kitų darbų ir šaltinių duomenys, sąvokos, apibrėžimai, apibūdinimai. Žodyną sudaro 2006 abėcėlės tvarka išdėstyti straipsniai. Jie aprėpia ne vien knygotyrą, bet ir gretimų mokslo šakų (menotyros, žurnalistikos, komunikacijos, informacijos mokslų) kai kuriuos dalykus, be kurių negali išsiversti šiuolaikiniai spaudos ir kitokių leidinių tyrėjai.

Vilniaus universiteto bibliotekos Pranciškaus Smuglevičiaus salė

Domas Kaunas

Donelaičio žemės knygiai

Mokslo ir enciklopedijų leidykla, Vilnius, 1993

Donelaičio žemės knygiai
Domas Kaunas

Aprašymas: Knygoje pateikiama 30 Mažosios Lietuvos bibliografijos apybraižų. Aprašoma daugelio šio krašto visuomenės veikėjų gyvenimas ir veikla, reikšmingesnių mokslo veikalų sukūrimo istorija.

Citata: *Atsitiko taip, kad gimtąją Žemaitiją turėjau iškeisti į lietuvininkų kraštą ir tapti knygotyrininku.*

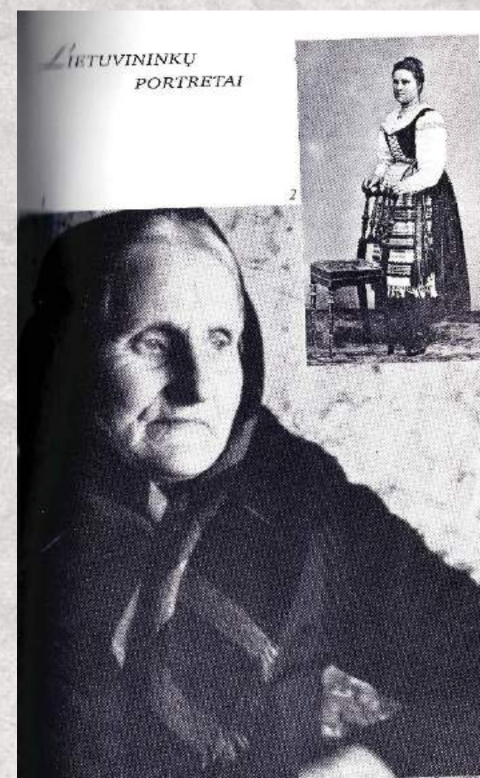
Man valstiečio vaikui, visa šita ne taip paprasta. Dabar kasdien verčiu Mažosios Lietuvos knygą. Ji neaprėpiama. Kiekvienam gotiškąja raide spausdintam žodžiui teko sudėtingas gyvenimas ir likimas. Jo atgarsiai tebeskamba į istorijos atmintį įrašytuose kūrėjų varduose, spaudos paminkluose ir Donelaičio žemės miestų bei kaimų pavadinimuose. Aš labai norėčiau, kad skaitytojas pajustų sudėtingą lietuvininkų kultūros būklę.

Lietuvininkų žodis
Kazys Grigas
Zita Kelmickaitė
Bronislava Kerbelytė
Norbertas Vėlius

Aprašymas: Monografija skirta Rytų Prūsijos („Mažosios Lietuvos“) ir Klaipėdos krašto žmonių, vadinusių save lietuvininkais, kalbai, tautosakai apibūdinti. Leidinyje pateikiami tautosakos, gyvosios kalbos pavyzdžiui, atsiminimai.

Citata: *Baigia nutilti paskutinis lietuvnininkų žodžio aidas, tiek amžių skambėjęs nuo Šventalipės iki Klaipėdos. Šiandien, norėdami jį išgirsti, turime skaityti senuosius tautosakos rinkinius, giesmynus, garsiąją Kristiono Donelaičio poemą „Metai“, kitus pasaulietinius ir religinius raštus. Šiuo leidiniu norima pagausinti lietuvininkų žodžio paminklus – paskelbti kiek seniau ir ne taip seniai užfiksuotų jų tautosakos, gyvosios kalbos pavyzdžių, atsiminimų, supažindinti su naujausiais tautosakos ir kalbos tyrimais.*

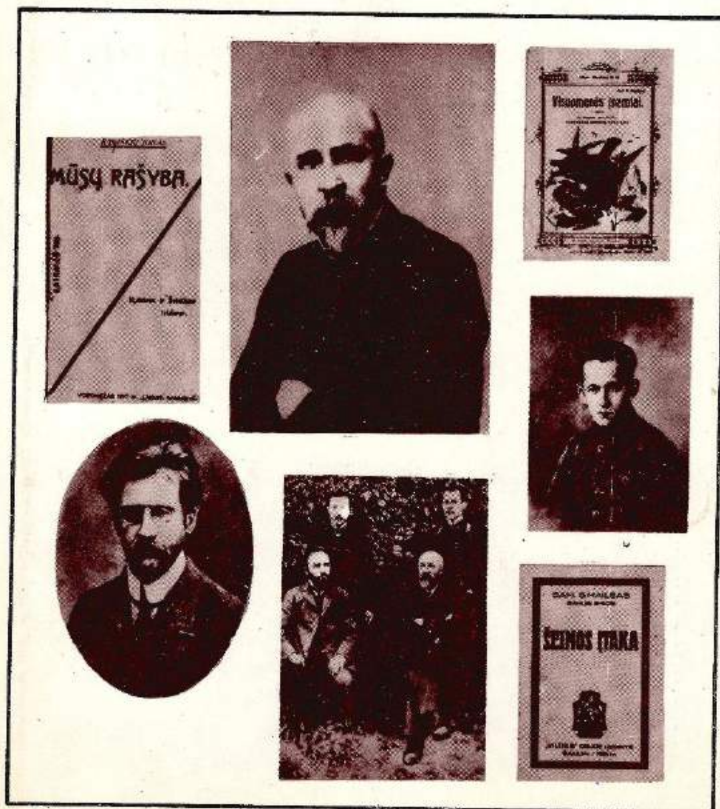
Lietuvininkų portretai

LIETUVOS MOKSLO PAMINKLAI

J. Jablonskis

STRAIPSNIAI IR LAIŠKAI

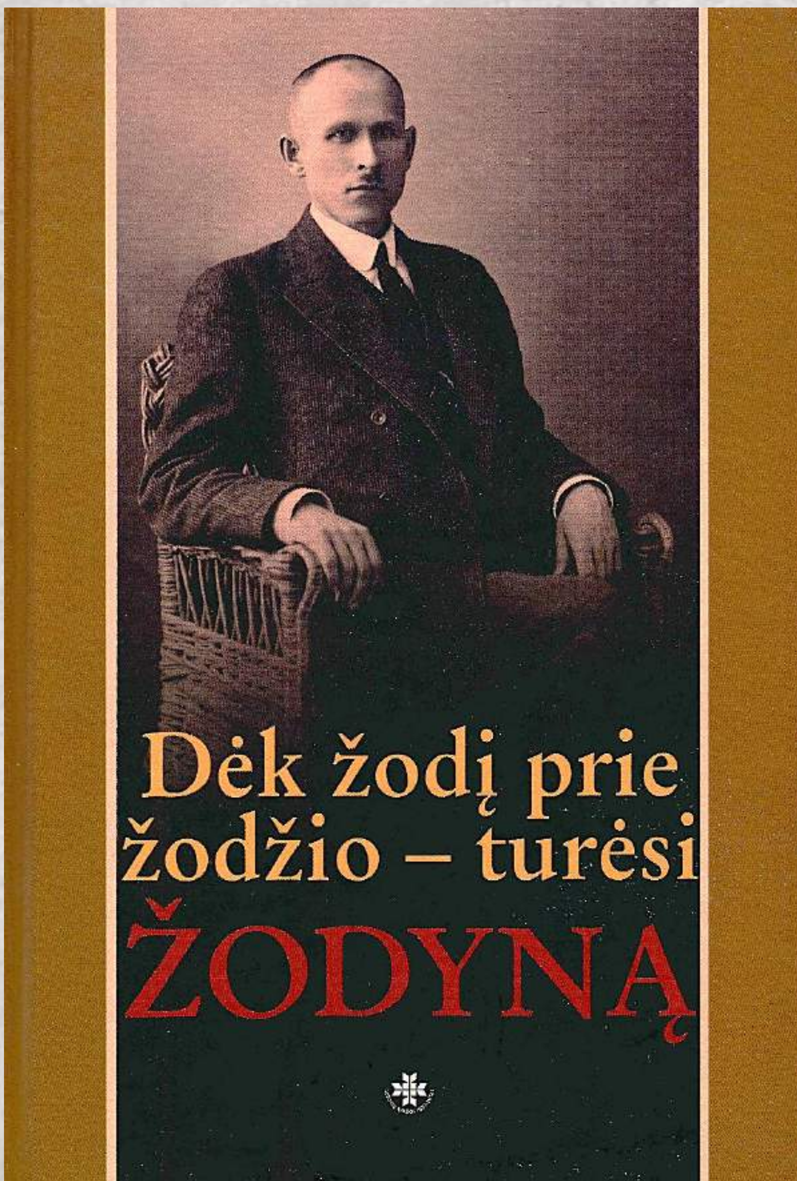
J. Jablonskis Straipsniai ir laiškai
Arnoldas Piročkinas

Aprašymas: Leidinyje sudėti žymiojo kalbininko straipsniai, neįėję į ankstesnius jo raštų tomus.

Citata: *Jonas Jablonskis – viena iškiliausių XIX a. pabaigos – XX a. pradžios lietuvių tautos asmenybių, gimusių Zanavykų žemėje (Kubilėlių kaime, netoli Kudirkos Naumiesčio). Humanitaras, kalbininkas, mokytojas caro laikais valdžios buvo nepageidaujamas savo Tėvynėje, visuomet įtariamas ir sekamas, nors jokia politika neužsiimdavo. Gimnazijos mokytojas su visa šeima kraustėsi iš vienos vietos į kitą, naujoje vietoje apsistodamas vos po keletą metų, arčiau ar toliau nuo Lietuvos, bet širdimi ir darbais visada Lietuvoje.*
Čia praleisdavo ir visas vasaros atostogas: tikrino ir rinko žodžius iš gyvosios kalbos.

Širdis pradeda labiau tak sėnti. R. J. Jablonskis

J. Jablonskio rankraštis

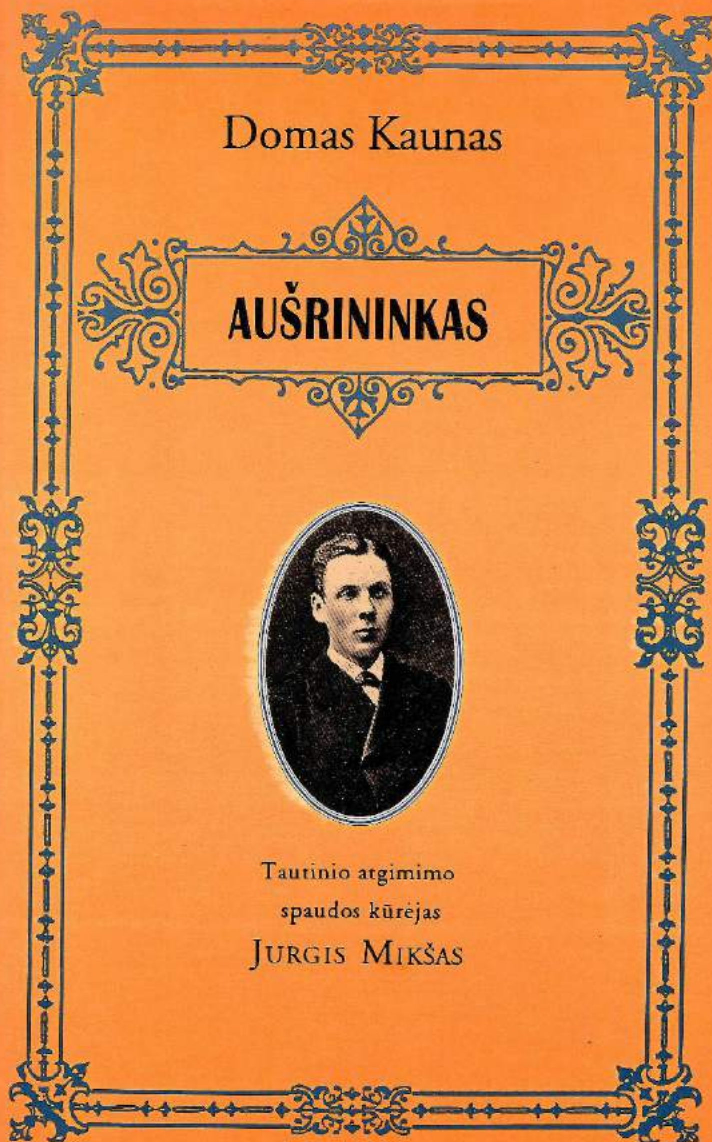
Dėk žodį prie žodžio – turėsi žodyną. ***Atsiminimai apie kalbininką Juozą Balčikonį***
Birutė Goberienė
Aldonas Pupkis

Aprašymas: Rinkinyje spausdinami giminių, artimųjų, buvusių mokinių ir bendradarbių atsiminimai apie lietuvių kalbinimžnką akademiką **Juozą Balčikonį**.

Citata: *Kas matė Jį, renkantį tarmių leksiką, mūsų tautosaką, mokslininko spindinčias akis užmiršus visas valdžių ir piktų žmonių darytas nuoskriaudas, tas niekada neužmirš to idealisto ir kitiems papasakos. Balčikonį atsimenančių žmonių mažėja, gal tiek atsiminimai šį tą daugeliui jaunųjų skaitytojų primins, atgaivins senesnių laikų veiklą, darbus ir jų svarbą mūsų kalbos mokslui. (Vytautas Vitkauskas - Lietuvos kalbininkas, leksikografas, redaktorius)*

Paminklas Juozui Balčikoniui, Panevėžys

Aušrininkas. Tautinio atgimimo spaudos kūrėjas Jurgis Mikšas
Domas Kaunas

Aprašymas: Biografinio žanro monografija apie pirmąjį „Aušros“ redaktorių ir žymų XIX a. pabaigos lietuvių tautinio sąjūdžio veikėją Jurgį Mikšą.

Citata: *Nė vienas iš pirmosios aušrininkų gretos veikėjų nėra toks įdomus, netgi mįslingas ir taip užmirštas kaip Jurgis Mikšas. Jis priklausė ne tik Mažosios Lietuvos, bet ir viso lietuvių tautinio sąjūdžio pradininkams, lietuviškosios nepriklausomos spaudos kūrėjams. Devynioliktojo amžiaus devintajame dešimtmetyje jo vardas reiškė tą pat, o kartais net daugiau negu J. Basanavičius, J. Šliūpo, A. Vištelio ar G. Sauerweino. Deja, šiandien šią iškilią asmenybę mažai žino net šviesuomenė. Aušrininko asmenybė tarsi blėsta praeities ūke. Jos atšvaitus vis labiau dengia tekantis laikas ir istorijos pagairėse negailestingai blaškoma tautos atmintis.*

Jurgis Mikštas

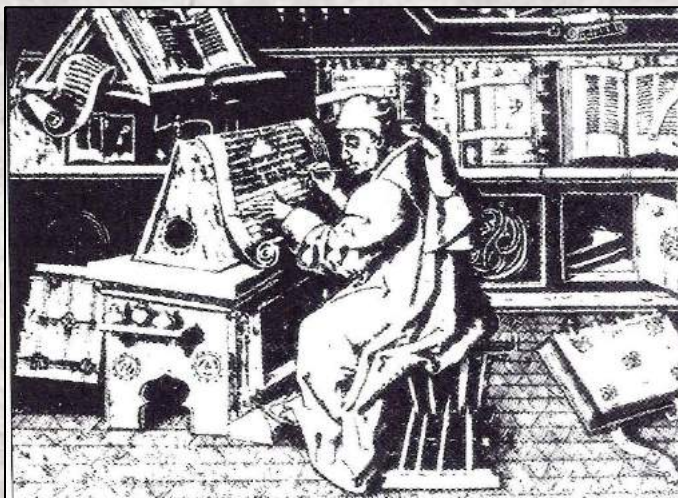

Žodžio laisvė
Rimantas Skeivys

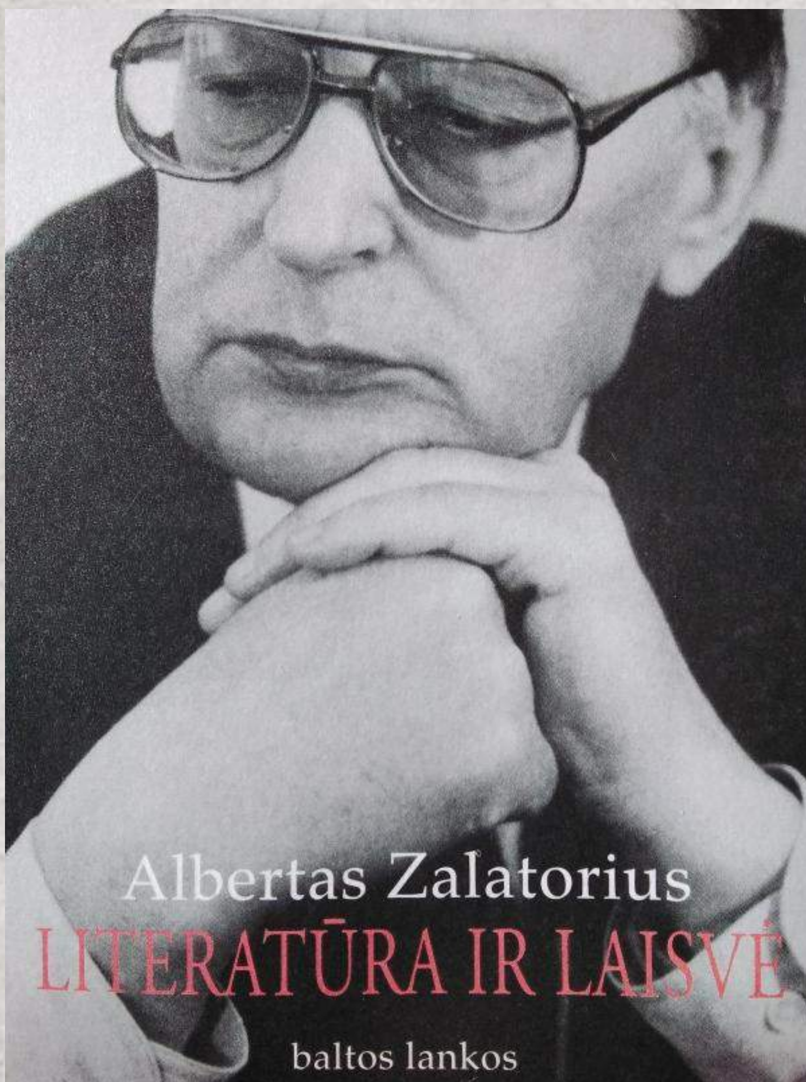
Santrauka: Lietuviškos spaudos atgavimo šimtmečio paminėti.

Citata: *Įvairių esti iškilmių tautų gyvenime. Bet, turbūt, nedaug atsiras tautų, kurios galėtų pasigirti tokios rūšies kilme, kokią mes turime šiandieną. Mūsų tautos istorijoje spaudos uždraudimas buvo viena iš skaudžiausių dramų.*

Lietuvių tauta garbingai pasirinko pirmąjį erškėčiais nuklotą kelią, - kelią, žadėjusį iš pat pradžios didvyrišką kovą, prometėjiškus kentėjimus, bet ir galutinio išsivadavimo viltį. Minėdami šiandieną spaudos atgavimą mes iš tikrųjų turime minėti ir pagerbti tuos, kurie kovojo už spaudos laisvę.

Vid. amžių skriptoriumas

Literatūra ir laisvė
Albertas Zalatorius
Literatūros kritikos knyga

Šioje knygoje aš tartum plaukiu atsistojęs ant dviejų lyčių – literatūros ir laisvės. Kalbėdamas apie laisvę, griebiuos literatūros, o kalbėdamas apie literatūrą nuolat prisimenu laisvę. Net tuose straipsniuose, kur šneku apie mūsų klasikus (Kudirką, Krėvę ir kt.), laisvės idėja, ko gero, dažnai tiesiog nesąmoningai, eina per tekstą lyg koks paslėptas svarbiausias motyvas. Iš čia ir knygos pavadinimas.

Tai yra literatūros kritikos knyga, tik vietomis ji artimesnė eseistikai, vietomis - literatūrologijai. Dauguma šios knygos tekstų buvo skelbti periodinėje spaudoje, keletas - kaip knygų įvadai, vienas kitas spausdinamas iš rankraščio. Knyga yra pasikeitimo laikų liudininkė, kurioje, tikiuos, atsispindi ne mano vieno, literato, pagalvojimai, interesai, abejonės: ir graži euforija, ir apatija, ir neviltis, ir, žinoma, tikėjimas, kad net juodžiausiame tunelyje yra išėjimas į šviesą, - ne tik politinę, bet ir dvasinę. Tik kelias į dvasinę šviesą visada ilgesnis ir labiau vingiuotas.

Santrauka: Aptariami lietuvių meninės savimonės bei literatūros pokyčiai atgavus nepriklausomybę.

Citata: *Neįmanoma apskaičiuoti nuostalių, kurių patyrė mūsų literatūra nelaisvės būvyje. Daugybę talentų ištiko stabas – jie net nebandė žengti į literatūrą, kur didesnėmis ar mažesnėmis porcijomis reikėjo meluoti.*

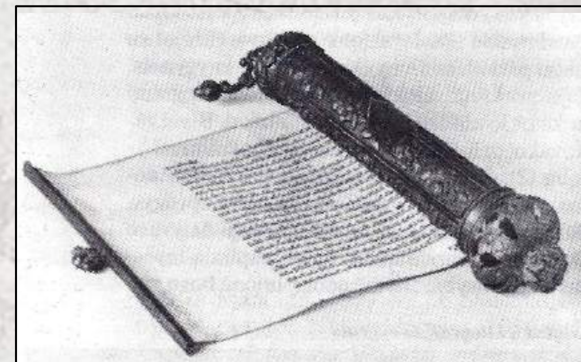
Didžiulius literatūros plotus literatūra turėjo apeiti užrištomis akimis arba kurti jos falsifikuotas versijas.

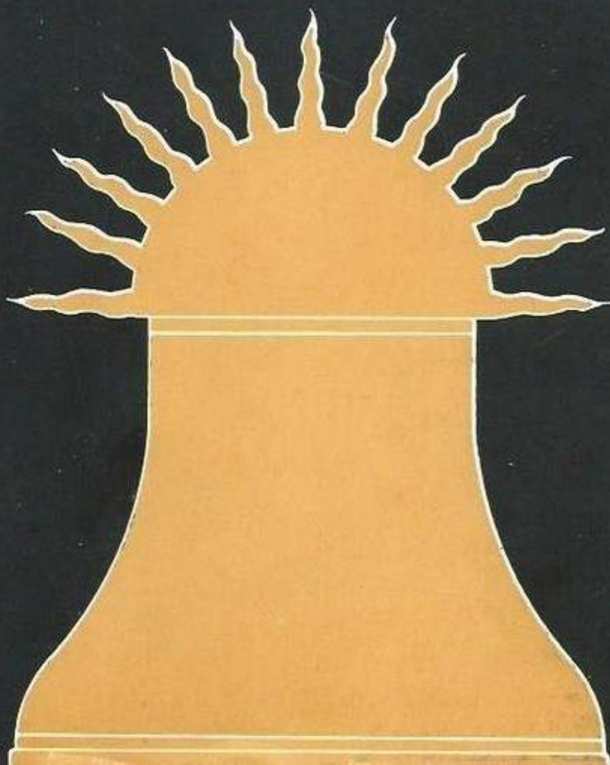
Ar gali tokiu metu rašytojas jaustis laisvas žmogus ir laisvas kūrėjas? Kol nėra laisvos visuomenės ir laisvos tautinės valstybės, rašytojas neturi tikros laisvės. Tad ėjimas į laisvę – į pamatinę žmogaus ir tautos būties dimensiją – tebėra didysis mūsų literatūros tikslas.

Literatūra istorijos lūžyje
Vytautas Kubilius

Ritinys, ritininė knyga

(popieriaus, pergamento) - viena seniausių rankraštinės knygos formų.

Bendrinės kalbos iškilimas
Zigmas Zinkevičius

Santrauka: Leidinyje apžvelgiama lietuvių kalbos raida nuo XIX a. aštuntojo dešimtmečio iki XX a. ketvirtojo dešimtmečio pabaigos. Aptariamos tautinio atgimimo sąlygos, periodikos reikšmė bendrinės kalbos formavimuisi, kalbininkų vaidmuo, nepriklausomos valstybės sukūrimo reikšmė lietuvių kalbos raidai.

Dubingių piliavietė
Nuotrauka: A. Aleksandravičius

Iškalbos mokymas
Zita Nauckūnaitė

Santrauka: Knygoje aptariamas komunikacijos procesas (pateikiama viešojo kalbėjimo samprata, mokoma klausyti), ir po to - specifiniai iškalbos dalykai: rengimasis kalbai, kalbos komponavimas, kalbos teksto kūrimas, kalbos repetavimas ir sakymas.

Leidinyje pateikiami iškalbos meno teorijos pagrindai, praktiniai nurodymai ir užduočių pavyzdžiai.

Citata: "*Nemokėti kalbėti inteligentiškam žmogui yra ne šiaip trūkumas, o socialinė ir asmeninė tragedija lygiai taip, kaip nemokėti skaityti ir rašyti.*"
F. D. Bancel

***Žodis** - svarbiausias reikšminis kalbos vienetas.*
www.zodynas.lt

Katekizmas

Martynas Mažvydas

Kiekvienos tautos kultūros istorijoje pirmosios knygos pasirodymas yra išskirtinis įvykis, o jos autorius nusipelno ypatingo dėmesio ir pagarbos. Lietuvoje ši garbė tenka protestantų kunigui **Martynui Mažvydui**, 1547 metais Karaliaučiuoje išleidusiam pirmąją lietuvišką knygą.

Puikus leidinys, kuriame pateikiamas 400 metų sukakties proga Pirmosios lietuviškos knygos - Katekizmo - tekstas bendrine lietuvių kalba kartu su faksimile, iš jos matyti, kaip atrodė originalas. Knyga su prezidento Algirdo Brazausko ir poeto Justino Marcinkevičiaus įvadiniais straipsniais.

Martinus Mosvidius
Parochus Ragneten
Supplex

M. Mažvydo autografas

DOMINYKAS
URBAS

MARTYNO
MAŽVYDO
raštų žodynas

Martyno Mažvydo raštų žodynas
Dominykas Urbas

Santrauka: Žodyne pateikta visa M. Mažvydo (~1520-1563) Katekizmo ir kitų jo parengtų knygų leksika: bendriniai ir tikriniai žodžiai, nurodytas jų pavartojimo atvejų skaičius, paiškintos reikšmės. Žodžių junginiais ir sakiniais atskleista visų gramatinių formų įvairovė kartu parodo ir žodžių junglumą, jų semantiką.

Citata: *Mažvydo žodynas duoda lietuvių gyvenimo prieš 450 metų skerspjūvį. Nuostabu, kad tai galima justi. Juk Pirmoji Knyga buvo atskiros, specifinės paskirties. Ir vis dėlto, sujungiant visus žinomus Mažvydo raštus, susidaro gyvenimo visumos įspūdis: žmonės, šeimos, gentys, giminės, tėviškės, šalis, kraštas, žemė ... Meilė, tikėjimas, dvasia, tiesa, žodis, šviesa, šventybė, valia, šlovė, malonė, malda, gyvenimas, geradėjystė, garbė, būtis, būdas, atminimas – Mažvydo parašyti pamatiniai lietuvių savivokos žodžiai. Poezijos ir filosofijos žodžiai.*

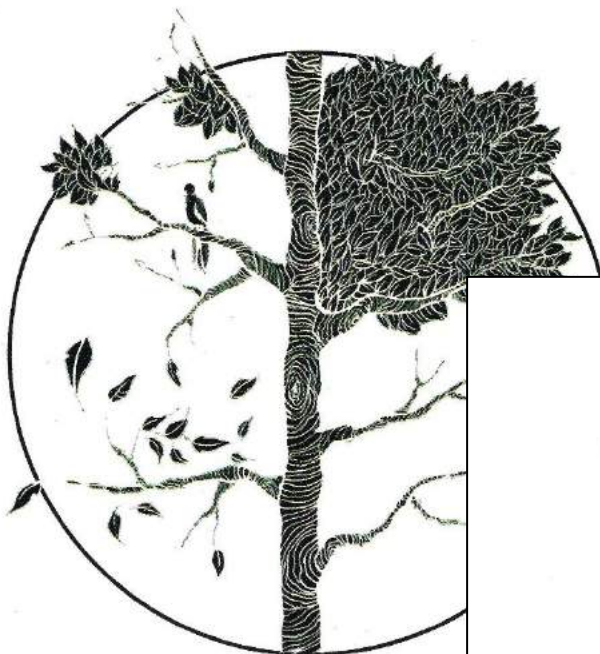

Žurnalas „Tarp knygų“

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos mėnesinis žurnalas, leidžiamas nuo 1949 m.

Tai profesinis ir kultūros temas nagrinėjantis geros poligrafinės kokybės iliustruotas leidinys.

Žurnale spausdinami straipsniai bibliotekininkystės, knygotyros, informacinių technologijų taikymo, bibliografijos temomis, pateikiama gausi Lietuvos bibliotekų gyvenimo kronika, pristatoma nauja profesinė literatūra ar įvairius metų apdovanojimus pelniusios knygos. Daug dėmesio skiriama kultūrai nusipelniusiems žmonėms: publikuojami prisiminimai, pokalbiai, vertinga archyvinė medžiaga.

Knyga "Kristijonas Donelaitis "Metai" (CD)"

Knyga CD įrašu Mp3 formatu.
Tekstą skaito: Inga Valinskienė

“Jau saulelė vėl atkopdama budino svietą
Ir žiemos šaltos trūsus pargriaudama juokės.
Šalčių pramonės su ledais sugaišti pagavo,
Ir putodams sniegs visur į nieką pavirto.”

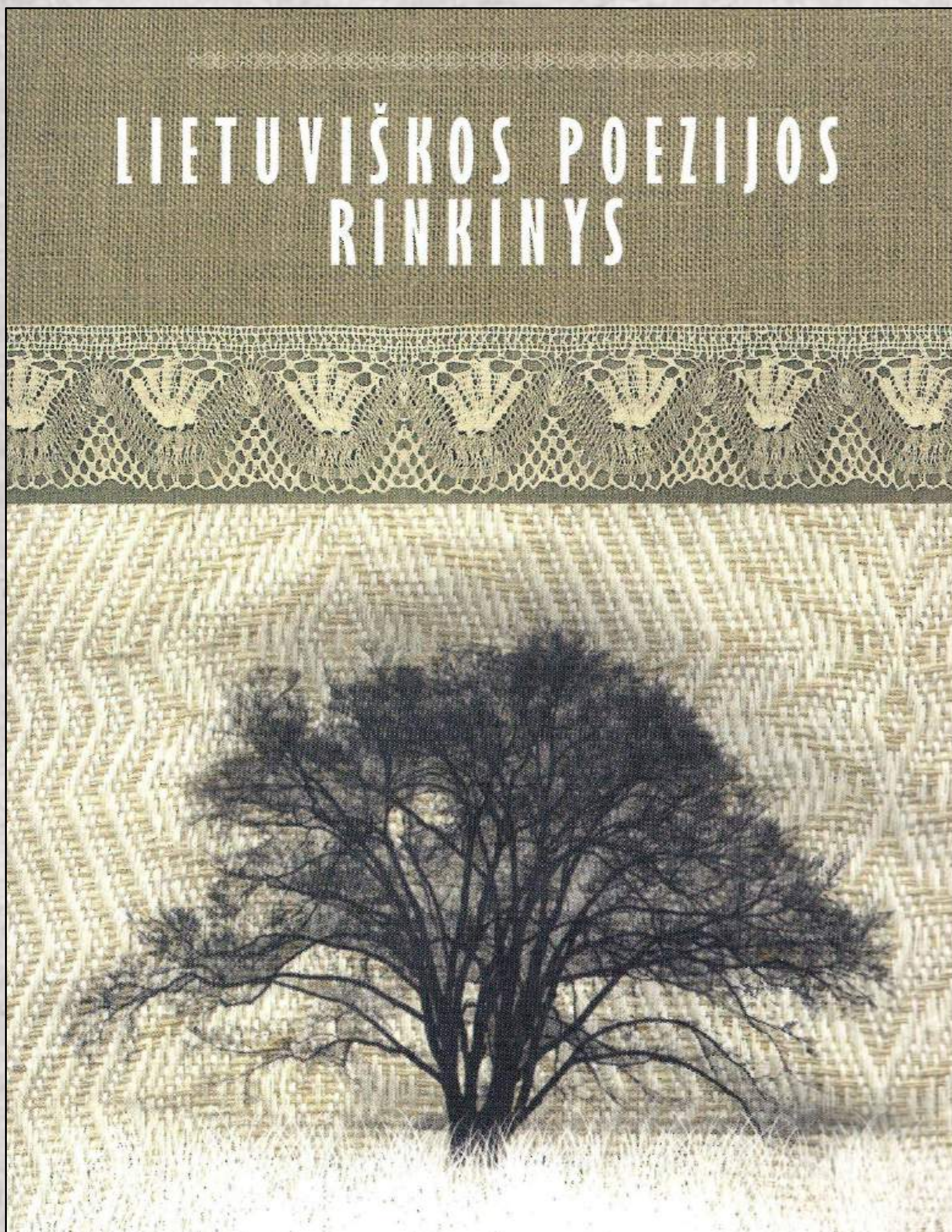
Skaitovė Inga Valinskienė

ZZCD 165

℗ & © 2014 Zuzi records
El. paštas: info@zuzi.lt
Vilkpėdės g. 20
Vilnius LT-03151
Tel./faks. 8 (5) 2653252

Dizainas Godos Gabalytės

Audio knyga - Kristijonas Donelaitis – „METAI“. Nuoroda (*youtube*): https://www.youtube.com/watch?v=zxMEXhCgFDQ

Knyga „Lietuviškos poezijos rinkinys (CD)“

Knyga CD įrašu Mp3 formatu.
Tekstą skaito: Inga Valinskienė

Turinys:
1. Salomėja Nėris
Eilėraščiai iš rinkinio „Diemedžiu žydėsiu“

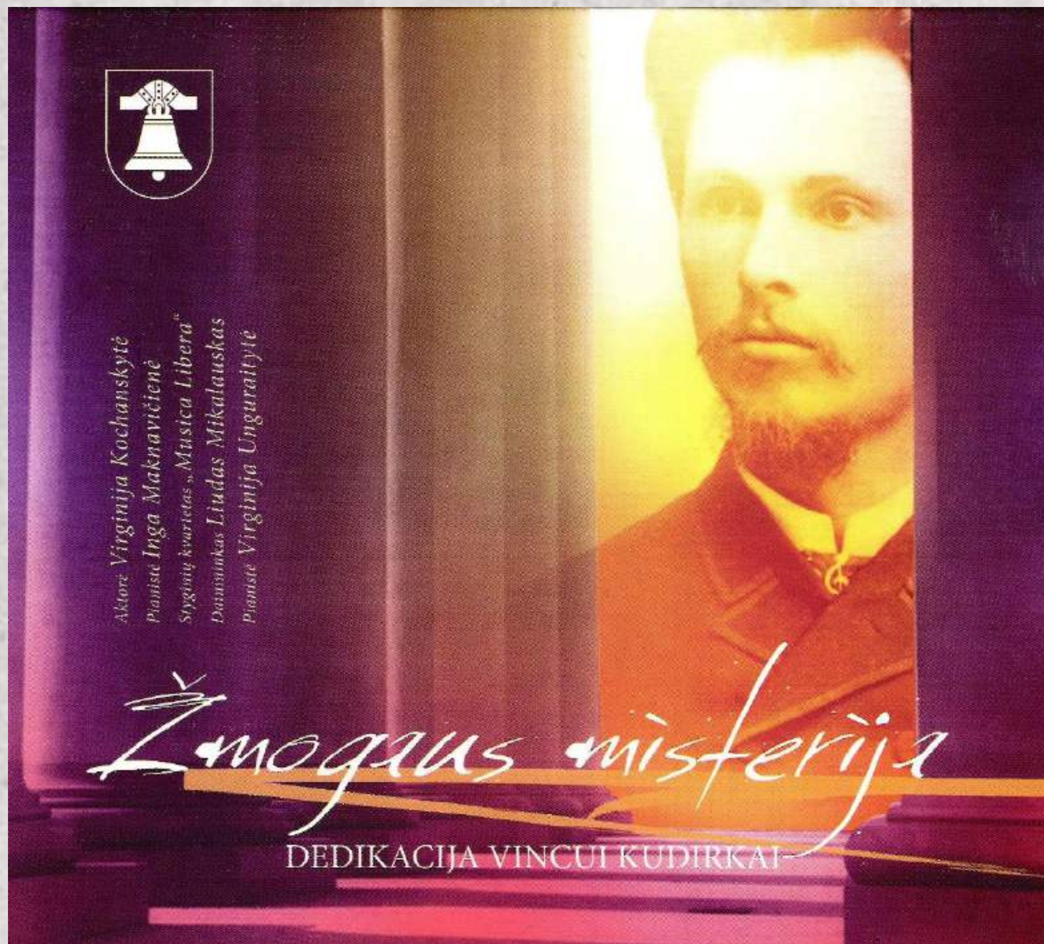
2. Jonas Mačiulis - Maironis
Eilėraščiai iš rinkinio „Pavasario balsai“

3. Vytautas Mačernis
Iš rinkinio „Po ūkanotu nežinios dangum“

4. Petras Cvirka
Eilėraščiai iš knygos „Pirmosios mišios“

5. Jurgis Baltrušaitis
Eilėraščiai iš rinkinio „Ašarų vainikas“

Nuoroda į vaizdo medžiagą (*youtube*): https://www.youtube.com/watch?v=HwH9miqaik0

Atlikėjai: aktorė Virginija Kochanskytė, tarptautinių konkursų laureatai pianistė Inga Maknavičienė ir dainininkas Liudas Mikalauskas (akompanuoja
pianistė Virginija Unguraitytė), styginių kvartetas „Musica Libera" (Sandra Dirgėlaitė

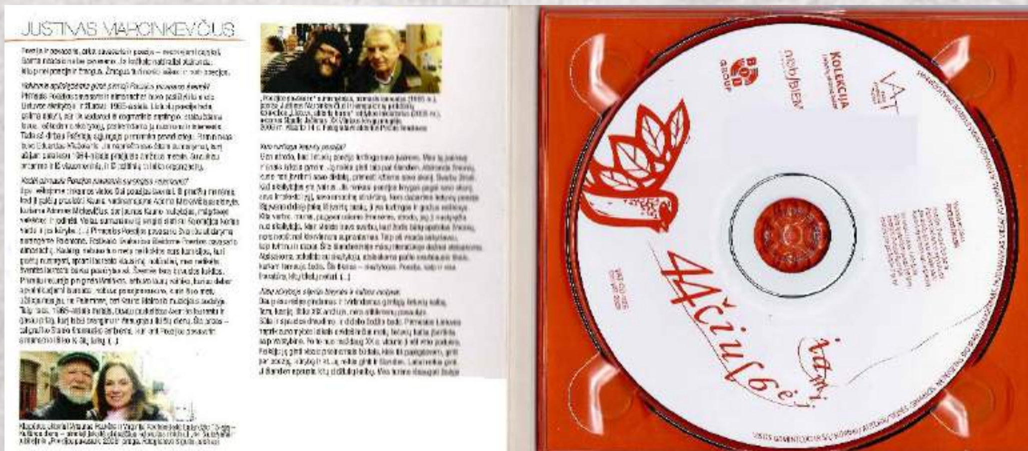
Žmogaus misterija. Dedikacija Vincui Kudirkai

Knyga CD įrašu Mp3 formatu.

Skiriama prozininko, poeto, publicisto, kritiko, vertėjo, kompozitoriaus, vieno iš lietuvių tautinio sąjūdžio ideologų, laikraščio „Varpas" (1889 m.) steigėjų, „Tėvynės varpų" redaktoriaus, Lietuvos valstybės himno autoriaus, Dr. Vinco Kudirkos (1858–1899) atminimui.

Kompaktinėje plokštelėje skamba V. Kudirkos eilėraščiai, satyros, prisiminimai, laiškai, instrumentinės muzikos kūriniai ir Česlovo Sasnausko daina „Karvelėli mėlynasis" (ž. V. Kudirkos).

44 čiulbėjimai

Knyga CD įrašu Mp3 formatu.

Unikaliame albume skamba 44 „Poezijos pavasario“ laureatais išrinktų Lietuvos poetų eilėraščiai, sukurti įvairiais laikotarpiais.

„44 čiulbėjimai“ – tai jau XVI kompaktinių plokštelių kolekcijos „Lietuvių aktorių balsai“ albumas.

Eilėraščius skaito aktoriai:
Joana Čižauskaitė, Olita Dautartaitė, Virginija Kochanskytė, Regina Paliukaitytė, Gražina Urbonaitė, Ramūnas Abukevičius, Sigutis Jačėnas, Vytautas Paukštė, Egidijus Stancikas, Petras Venslovas.

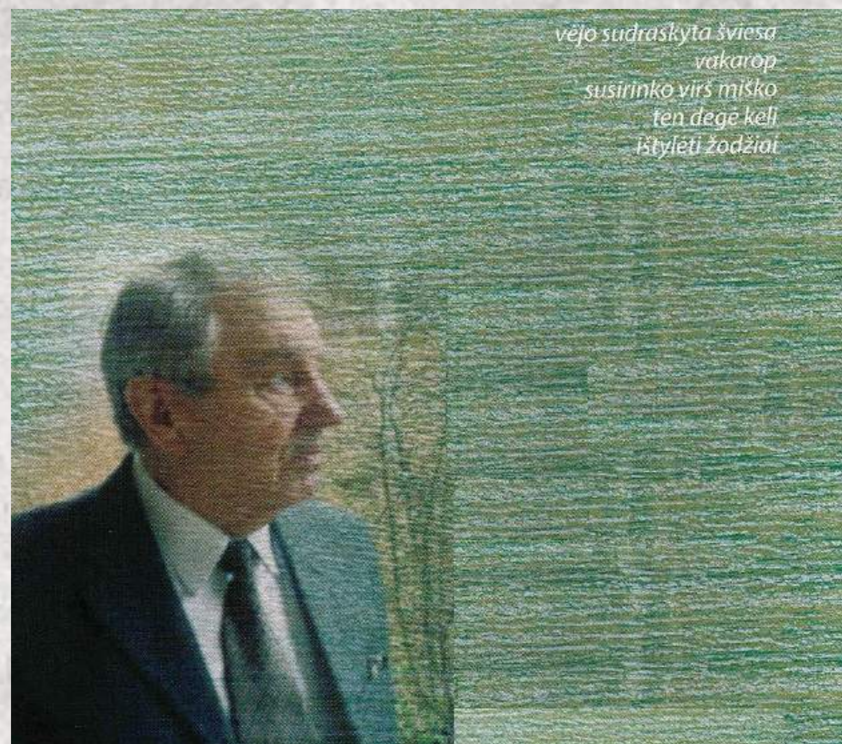
Ištylėti žodžiai

Justino Marcinkevičiaus poemų fragmentai

Knyga CD įrašu Mp3 formatu.

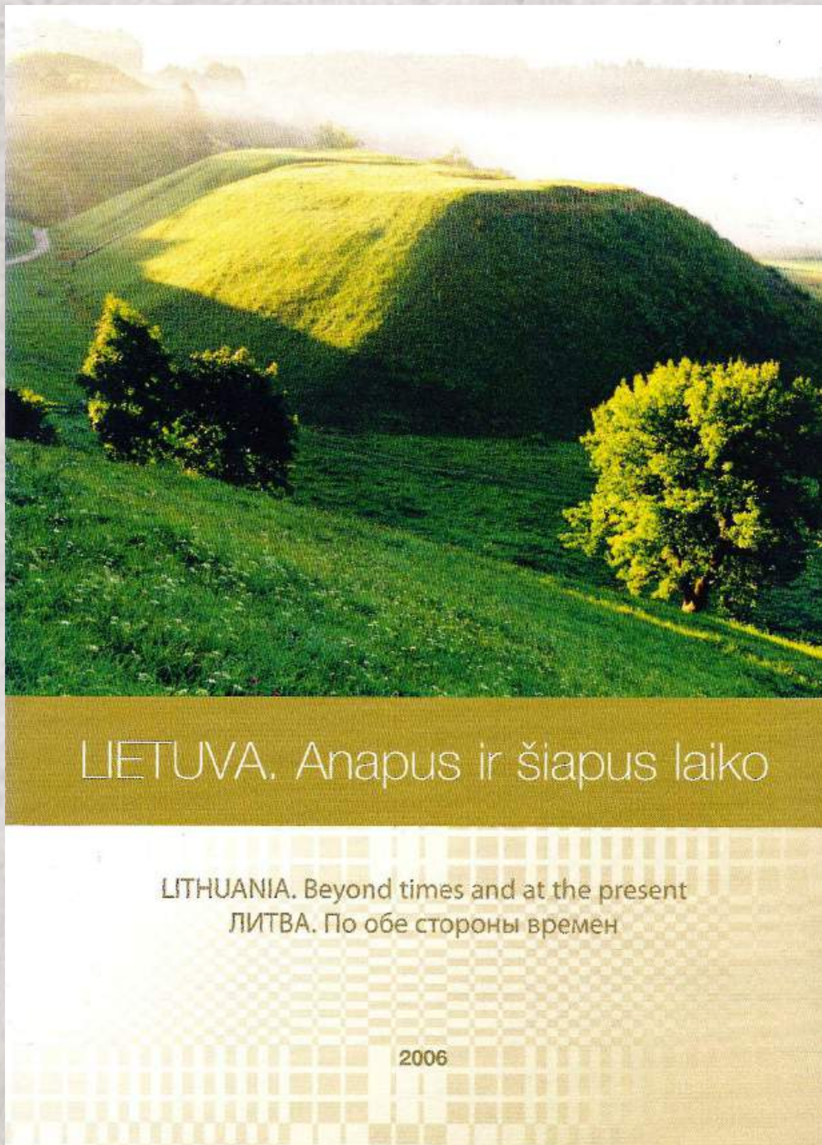
Kompozitorius Vidmantas Bartulis
Skaito: Dalia Jankauskaitė, Vilija Grigaitytė, Gintaras Adomaitis, Petras Venclovas

Filmai

Filmas „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko“

Filmo „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko“ viršelis

Aprašymas

Filme „Lietuva. Anapus ir šiapus laiko“ pristatomos svarbiausios, per šimtmečius susiformavusios kultūros vertybės – piliakalniai, dvarai ir pilys, tokie istoriniai miestai kaip Kernavė, Rokiškis, Šiauliai, Kėdainiai, Liškiava, Druskininkai. Išskirtinis dėmesys skirtas Mažosios Lietuvos paveldui, Kuršių Nerijai, Trakams, Kaunui, Vilniaus senamiesčiui, gilias tradicijas turinčiai liaudies meno šakai – kryždirbystei, nematerialaus paveldo šedevrui.

Kaip teigia filmo autoriai: „Čia naujai pamatysite, kokia graži ir turtinga Lietuva"

Scenarijaus autorė - Aušra Kalinauskienė.
Režisierius - Justinas Lingys.

Filmas sukurtas kartu su Kultūros paveldo departamentu prie LR Kultūros ministerijos.

TV Europa, 2006 m.

Nuoroda į filmą (*vimeo*):
https://vimeo.com/21991721

Vaidybinis filmas „Knygnešys“

Filmo „Knygnešys“ filmavimo akimirka

Aprašymas:
1869 m. Lietuva Imperinės Rusijos sudėtyje. Lietuviškas raštas uždraustas, tačiau represijos susilaukia netikėto atsako – visoje Lietuvoje išplinta slaptos lietuviškos mokyklos, o lyg iš niekur atsiradę knygnešiai pradeda platinti lietuvišką raštą. Nors didelė dalis visuomenės – dar abejinga lietuvybei, knygnešių gretos auga... Spalvingas 19 a. Lietuvos kaimo gyvenimas, humoras, nuotykiai, pavojai ir sunkūs pasirinkimai, tai – tik menka dalelė to, su kuo susiduria plevėsa Jurgis susipažinęs su knygnešiu Mažvydu.

Metai - 2011
Trukmė - 36 min
Režisierius - Jonas Trukanas

Nuoroda į filmą (*youtube*):
www.youtube.com/watch?v=0kKSRs81Vu8

„Knygnešių gudrybės“

Vaizdo kadras iš parodomosios ekskursijos

Lietuvos nacionalinis muziejus (*https://lnm.lt*)

Video: **„Knygnešių gudrybės“**
Nuoroda:
https://www.muziejuedukacija.lt/virtual_lessons/kudirkos_muziejus/video/Knygne%C5%A1i%C5%B3%20gudryb%C4%97s.mp4

Šaltinis: „Vincas Kudirka ir knygnešių epocha“
https://www.muziejuedukacija.lt/lt/vincas_kudirka_ir_knygnesiu_epocha

Dokumentinis filmas „Aukštaitija“

Dokumentinio filmo „Aukštaitija“ filmavimo akimirka

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Dokumentinis filmas „Aukštaitija“ pasakoja apie aukštaičių tarmę, kraštovaizdį, architektūrą, papročius, tradicijas, dainas.

Režisierė: Janina Lapinskaitė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=ZX3uFwehtyg

Dokumentinis filmas „Žemaitija“

Dokumentinio filmo „Žemaitija“ filmavimo akimirka

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Filmas siūlo atrasti Žemaitiją – unikalų ir labai savitą Lietuvos regioną, kuris pirmą kartą buvo paminėtas 1219 m.

Režisierė: Asta Giraitytė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=rIfJ3XVcRE8

Dokumentinis filmas „Dzūkija“

Dokumentinio filmo „Dzūkija“ vaizdo kadras

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Filmas „Dzūkija“ pasakoja apie dzūkų tarmę, kraštovaizdį, architektūra, papročius, tradicijas, dainas.

Režisierė: Asta Giraitytė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=fbB9YYl9wuM

Dokumentinis filmas „Suvalkija. Sūduva“

Dokumentinio filmo „Suvalkija. Sūduva“ vaizdo kadras

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Suvalkija ar Sūduva? Kodėl iš Suvalkijos turime itin daug Lietuvai nusipelniusių žmonių? Iš kur atsirado suvalkiečiai, kada ir kaip susiformavo Suvalkija? Apie tai ir apie Suvalkijai būdingą architektūrą, tautinį kostiumą, tautosaką, tarmę pasakojama dokumentiniame filme „Suvalkija. Sūduva“.

Režisierė: Asta Giraitytė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=DmeNcmhKvsI

Martyno Mažvydo „Katekizmas“
LRT laida KELIAS

Martyno Mažvydo „Katekizmo“ originalas saugomas VU bibliotekoje

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Laidoje kalbama apie pirmosios lietuviškos knygos atsiradimą ir reikšmę.

Režisierė: Irmina Medeišytė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=V25Cyi1HmpM

Dokumentinis filmas „V. Kudirka - Lietuvos atgimimo šauklys“

Dokumentinio filmo „V. Kudirka - Lietuvos atgimimo šauklys“ vaizdo kadras

Vincas Kudirka, kurio 160-ąjį gimtadienį pažymime, seniai yra tapęs chrestomatine asmenybe – Lietuvos tautinio atgimimo šauklys, "Varpo" leidėjas ir redaktorius, Lietuvos himno autorius. Tik mažai yra žinančiųjų, koks spalvingas, pasiaukojantis Lietuvai buvo šio žmogaus asmeninis gyvenimas.

Redaktorė: Vida Vaškevičienė
„Marijampolės TV“

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=FqN9jjR8l2k

Kristijonas Donelaitis ir „Metai“
LRT laida KELIAS

Kristijono Donelaičio portretas
Aut. Petras Petrauskas

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Pokalbis su literatūros istoriku dr. Miku Vaicekausku apie pirmąjį lietuvių grožinės literatūros kūrinį - poemą „Metai" ir jos autorių - liuteronų kunigą Kristijoną Donelaitį. Režisierė: Irmina Medeišytė

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=V25Cyi1HmpM

Laida „Motiejus Valančius“
Nuo Parbaus iki Nekrošiaus (17 laida)

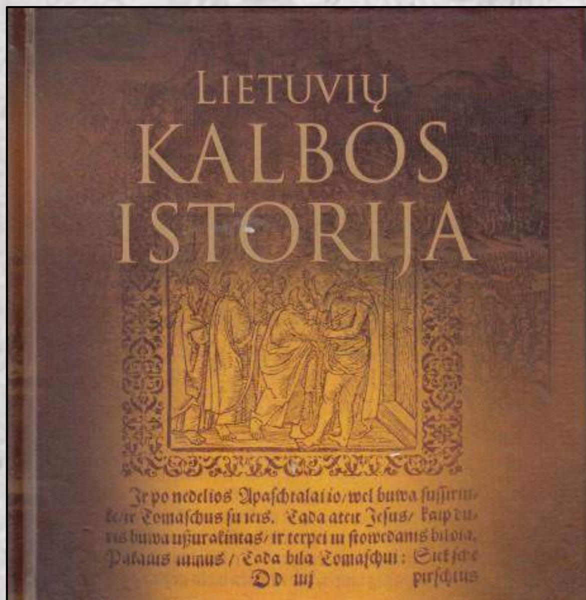
Motiejaus Valančiaus portretas
Vaizdo kadras iš dokumentinio filmo

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Mūsų istorinėje atmintyje Valančius visų pirma - blaivybės sąjūdžio Lietuvoje įkūrėjas. Bet tikrasis jo istorinis matmuo kur kas didesnis. XIX a. carų okupuotai Lietuvai netekus politinės vadovybės vyskupas M.Valančius buvo pagrindinis vienintelis visuomenės autoritetas ir vadovas. Mažiausiai ketvirtį XIX amžiaus Žemaičių vyskupas buvo faktiškasis Lietuvos vadovas ir politinės lietuvių tautos kūrėjas.

Žinių radijas

Nuoroda į filmą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=UsjBOjIZILg

Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija
Laidų ciklas

Knygos „Lietuvių kalbos istorija" viršelis
Autorė: Danguolė Mikulėnienė

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Viso pasaulio mokslininkai vis garsiau kalba, jog lietuvių kalba – seniausia, archaiškiausia šnekta, raktas į indoeuropiečių prokalbes. Kokios aplinkybės leido išlikti mūsų kalbai? Kaip kito lietuvių ir kaimynų kalbos. Kodėl lietuvių tauta, buvusi gerokai skaitlingesnė už germanus ir slavus šiandien tokia mažytė, tačiau tuo pačiu unikali, savo gilumoje sauganti neišsemiamus didžiulės indoeuropiečių tautų lobius?

LRT Televizija

Nuoroda į filmus (*youtube*):
Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija. I dalis
https://www.youtube.com/watch?v=UsjBOjIZILg

Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija. II dalis
https://www.youtube.com/watch?v=Zinse-y0Ncw

Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija. III dalis
https://www.youtube.com/watch?v=pr9qY5XNUsQ

Didžioji Lietuva. Lietuvių kalbos istorija. IV dalis
https://www.youtube.com/watch?v=dE5TcttyxaI

Paminklo knygnešiams, daraktoriams, spaudos darbuotojams atidengimas Kalvarijoje

Iškilmių akimirka. Vaizdo kadras paimtas iš vaizdo medžiagos

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Paminklo atidarymo iškilmėse apie knygnešius pasakojo Kalvarijos mokyklos istorijos mokytoja Vilija Savčenkienė. Remiantis įsakymu 1864 metais uždarytos visos nevalstybinės taip pat ir katalikų parapijinės mokyklos, uždrausta spauda lietuvių kalba lotyniškais raštmenimis. Spaudos draudimas truko 40 metų.

Nuorodos į vaizdo įrašus (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=16uvflogi5I
https://www.youtube.com/watch?v=Cwn6sRWLSCs

Caro Nikolajaus II malonė dėl lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo – mitas

Teisininkas Liudvikas Ragauskis

Vaizdo medžiagos aprašymo ištrauka:
Apie teisinius lietuviškos spaudos draudimo lotyniškais rašmenimis aspektus su teisininku Liudviku Ragauskiu kalbėjosi Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos analitikos skyriaus vadovas Ginas Dabašinskas.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Nuoroda į vaizdo įrašą (*youtube*):
https://www.youtube.com/watch?v=ZXawjGTKQDI&t=18s

Parodoje naudojamos knygos:

1. *„Dėk žodį prie žodžio – turėsi žodyną. Atsiminimai apie kalbininką Juozą Balčikonį“, aut. Birutė Goberienė, Aldonas Pupkis*
2. *„Lietuvininkų žodis“, aut. Kazys Grigas ir kt.*
3. *„Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864 – 1904 m.“, aut. Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius*
4. *„Aušrininkas. Tautinio atgimimo spaudos kūrėjas Jurgis Mikšas“, aut. Domas Kaunas*
5. *„Donelaičio žemės knygiai“, aut. Domas Kaunas*
6. *„Knygotyra. Enciklopedinis žodynas“*
7. *„Retorika – iškalbos stilistika“, aut. Regina Koženiauskienė*
8. *„Literatūra istorijos lūžyje“, aut. Vytautas Kubilius*
9. *„Kai knygas draudė“, aut. Pranas Mašiotas*
10. *„Katekizmas“, aut. Martynas Mažvydas*
11. *„Draudžiamosios lietuviškos spaudos kelias, 1864-1904 m. “, aut. Vytautas Merkys*
12. *„Lietuvių kalbos enciklopedija“, aut. Kazys Morkūnas*
13. *„Iškalbos mokymas“, aut. Zita Nauckūnaitė*
14. *„Pirmosios lietuvių kalbos gramatikos“, aut. Aldona Paulauskienė*
15. *„J. Jablonskis Straipsniai ir laiškai“, aut. Arnoldas Piročkinas*
16. *„Pasaulis ir lietuvių kalba“, aut. Olegas Poliakovas*
17. *„Spaudą atgavus“, aut. Genovaitė Raguotienė*
18. *„Knygnešys, I ir II dalis“, aut. Petras Ruseckas*
19. *„Žodžio laisvė“, aut. Rimantas Skeivys*
20. *„Garšvių knygnešių draugija“, aut. Antanas Tyla*
21. *„Martyno Mažvydo raštų žodynas“, aut. Dominykas Urbas*
22. *„Literatūra ir laisvė“, aut. Albertas Zalatorius*
23. *„Bendrinės kalbos iškilimas“, aut. Zigmas Zinkevičius*

Straipniai:

Lietuvių spaudos lotyniškais rašmenimis uždraudimas
Aut. Vytautas Merkys
Nuoroda: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuviu-spaudos-draudimas

Spaudos draudimas
Aut. Vanda Stonienė
Nuoroda: http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/Leidiniai/draudimas.lt.htm

Lietuvių spaudos draudimas: Lietuvos knygnešiai, jų politinė ir kultūrinė reikšmė
Aut. Antanas Tyla
Nuoroda: http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/Leidiniai/knygnesiai.lt.htm

Fenomenalioji mūsų knygnešystė
Aut. Virginija Genienė
Nuoroda: https://www.bernardinai.lt/2019-03-16-fenomenalioji-musu-knygnesyste

Jurgio Mikšo portretas istoriografų užrašuose
Aut. Domas Kaunas
Nuoroda: http://www.voruta.lt/jurgio-mikso-portretas-istoriografu-uzrasuose

Kristijonas Donelaitis – politinis autorius
Aut. Rosita Garškaitė
Nuoroda: https://www.bernardinai.lt/2014-02-13-kristijonas-donelaitis-politinis-autorius

Knyga, kuri panaši į duoną
Aut. Romas Sadauskas
Nuoroda: http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/Leidiniai/kngduon.lt.htm

Tautinio atgimimo šauklys Povilas Višinskis (1875-1906)
Aut. Juozas Brazauskas
Nuoroda: https://aina.lt/tautinio-atgimimo-sauklys-povilas-visinskis-1875-1906

Caro Nikolajaus II malonė dėl lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo – mitas
Nuoroda: https://www.lnb.lt/naujienos/3174-caro-nikolajaus-ii-malone-del-lietuviskos-spaudos-draudimo-panaikinimo-mitas

Kaip prasidėjo knygnešystė Garšviuose
Aut. Juozas Brazauskas
Nuoroda: https://aina.lt/kaip-prasidejo-knygnesyste-garsviuose

Nesusitaikę su lietuviško žodžio draudimu
Aut. Daiva Savickaitė
Nuoroda: https://sekunde.lt/leidinys/paneveziobalsas/nesusitaike-su-lietuvisko-zodzio-draudimu/#

Ar tikrai nereikia ginti lietuvių kalbos?
Aut. Antanas Žemietis
Nuoroda: https://alkas.lt/2020/05/29/a-zemietis-ar-tikrai-nereikia-ginti-lietuviu-kalbos

Pirmoji lietuviška knyga – ką reikia žinoti kiekvienam lietuviui
Nuoroda: https://alkas.lt/2022/01/13/pirmoji-lietuviska-knyga-ka-reikia-zinoti-kiekvienam-lietuviui

Levas Vladimirovas – bibliotekos direktorius, sugrąžinęs Lietuvai pirmąją lietuvišką knygą
Aut. Nijolė Bulotaitė
Nuoroda: https://www.bernardinai.lt/levas-vladimirovas-bibliotekos-direktorius-sugrazines-lietuvai-pirmaja-lietuviska-knyga

Lietuvių bendrinei kalbai sukanka 120 metų: kokį kelią ji nuėjo?
Aut. Brigita Alijošienė
Nuoroda: https://www.etaplius.lt/lietuviu-bendrinei-kalbai-sukanka-120-metu-koki-kelia-ji-nuejo

Literatūra kaip žmogaus, visuomenės ir tautos laisvės mokytoja
Aut. Regimantas Tamošaitis
Nuoroda: https://www.salcininkai.lt/data/wfiles/file1218.doc

Žodžio laisvė ir jos ribų kaita per du atkurtos nepriklausomybės dešimtmečius
Aut. Algimantas Šindeikis
Nuoroda: https://pdfs.semanticscholar.org/a29e/d06fa0d11d16ef10d0749c12381d24760cae.pdf

Neįvertintas Jono Jablonskio kalbinis palikimas
Aut. Vilija Sakalauskienė
Nuoroda: https://pasauliolietuvis.lt/neivertintas-jono-jablonskio-kalbinis-palikimas

Naudingos nuorodos:

Martyno Mažvydo „Katekizmas“ virtualiai
Nuoroda:
https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/islandora/object/atmintis%3AVUB01_000408215#00015

Vilniaus universiteto bibliotekos J. Levelio virtuali salės ekspozicija:
Nuoroda: https://my.matterport.com/show/?m=AuVuNTXYTyb

Elektroninės laikraščio „Auszra“ kopijos (visi nr.)
Nuoroda: https://www.epaveldas.lt/preview?id=C1B0003775110

Pirmasis „Varpo“ numeris internete
Nuoroda: https://lietuve.lt/pirmasis-varpo-numeris-ir-internete

Žurnalas „Tarp knygų“
Nuoroda: https://www.facebook.com/ZurnalasTarpKnygu

Visi 2021-ųjų žurnalo „Tarp knygų“ numeriai (spausti čia)

Visi 2020-ųjų žurnalo „Tarp knygų“ numeriai (spausti čia)

Bistrampolio knygnešių koplyčia
Nuoroda: https://lietuvai.lt/wiki/Bistrampolio_knygne%C5%A1i%C5%B3_koply%C4%8Dia

Juozo Tumo – Vaižganto ir knygnešių muziejus
Nuoroda: https://panrbiblioteka.lt/lt/muziejai/279-jtumo-vaiganto-ir-knygnei-muziejus

Naudingos nuorodos:

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
https://www.lnb.lt

Vilniaus universiteto biblioteka
https://biblioteka.vu.lt

Interaktyvi biblioteka
www.ibiblioteka.lt

Lietuvių kalbos žodynas
http://www.lkz.lt

Visuotinė lietuvių enciklopedija
https://www.vle.lt

Rašytojų svetainė
www.rasytojai.lt

Enciklopedija Lietuvai ir pasauliui
https://lietuvai.lt

Klasikinės Lietuvių literatūros portalas
www.antologija.lt

Šiuolaikinės lietuvių literatūros ontologija
www.tekstai.lt

Interneto svetainė knygos mylėtojams
www.rasyk.lt

Virtualus kultūros paveldas
www.epaveldas.lt

Lietuvių kalbos, literatūros ir Lietuvos istorijos mokymosi šaltinių duomenų bazė
www.šaltiniai.info

Visagino viešoji biblioteka

www.visaginobiblioteka.lt